

8R
N. 90

D 38.566

2575

Din
Comoara Banatului
Folclor
Partea II.

Maiche Sfinte, halele nopții etc.

Tot am is.

Tot am is, c'o să-ți ic,
Dar dă is, nu ți-am mai is.
Și d'oi ice, înc'oi ice
Ca să ic, c'am is c'oi ice.

BIBLIOTECA CENTRALĂ
A REGIUNII BANAT

De

Emilian și † Ecătărina, Cărălina Novacoviciu.

Anul 1926.

Prețul 45 Lei.

Biblioteca publică a municipiului Timișoara
Nr. corent 296/905 Valoarea 5/15.00 L.
Pr. D. _____

TIPOGRAFIA E. DESITS („PROGRESUL“), ORAVIȚA.

309.391

1951

291.3 (498.5)

859-18

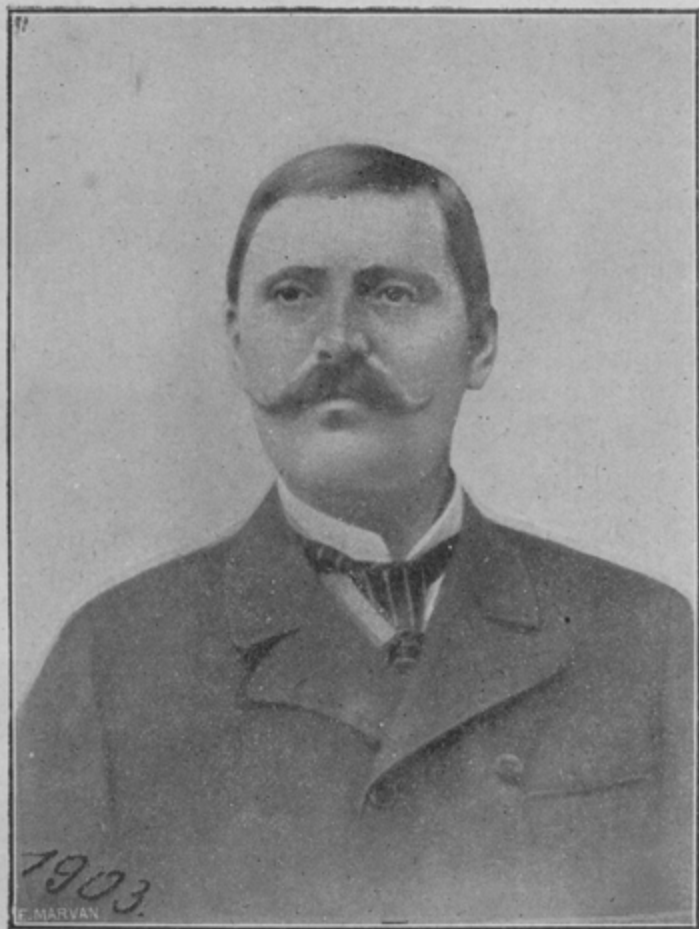
859-39

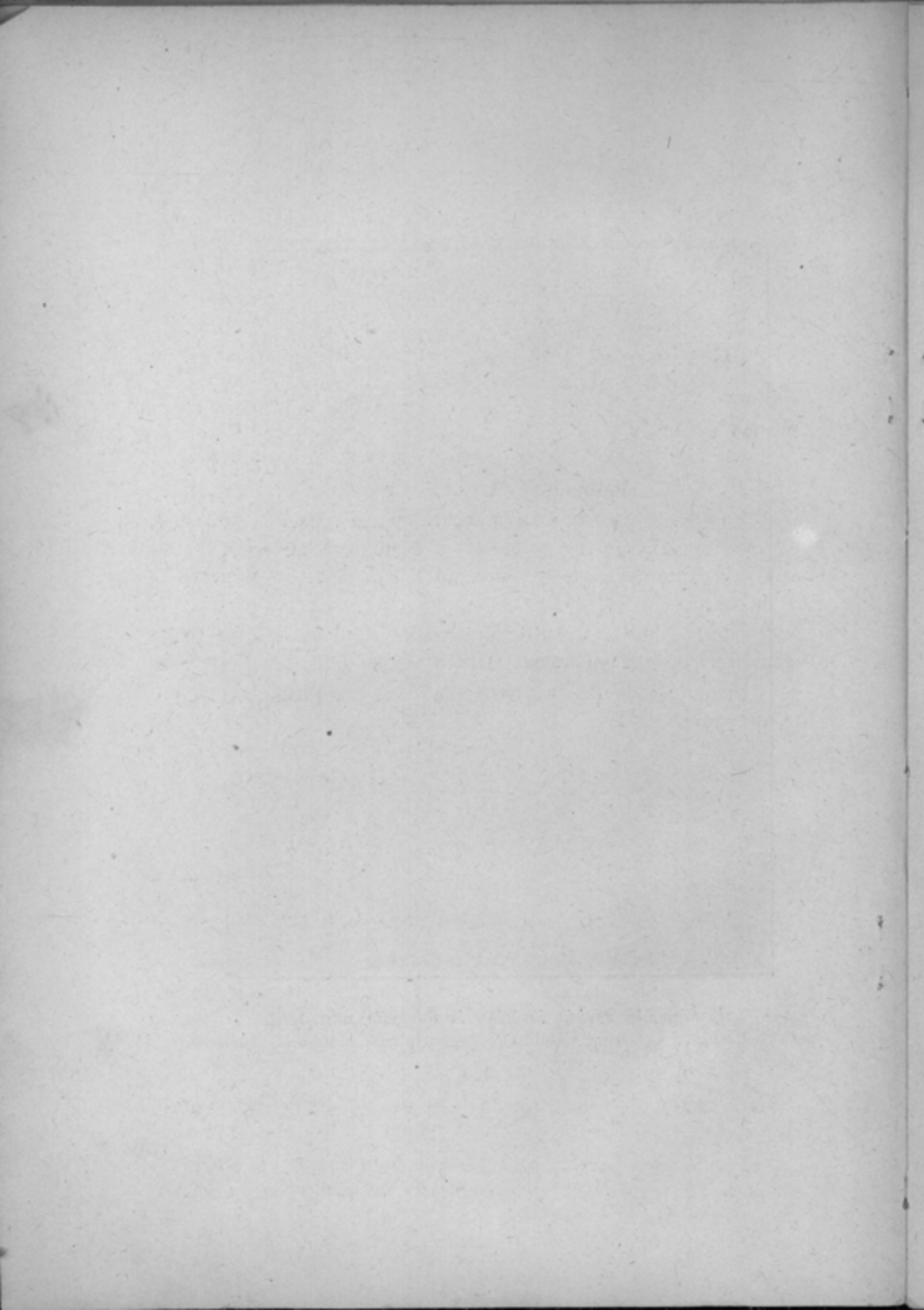
† Ecătărina, Cărălina Novacoviciu născ. Munteanu la a. 1862,
căsătorită 1883, reposată 1926, în etate de 64 ani.

1909

1905

*Emilian Novacoviciu, învățător în Răcășdia, născ. 1862,
căsătorit 1883 cu † Ecătărina, Căralina Novacoviciu născ. Munteanu, rep. la 1926.*

In loc de prefață câteva aprecieri.

Copie.

Academia Română

Nr. 132.

București, 30 Iunie 1921.

Domnule Invățător,

Biblioteca Academiei Române își ține de plăcuta datorie se Vă mulțumească pentru volumul „Colecțiune folcloristică românești din Răcășdia și jur”, întocmit și editat de Dv., primit în 3 exemplare.

Acest volum prin materialul prețios ce îl conține, va aduce reale servicii studiilor folclorice bănățene și românești în general.

Primiți Domnule Invățător încă odată expresiunea mulțumirilor noastre

Bibliotecarul Academiei Române

L. S.

I. Bianu m. p.

D-sale

D-lui Emilian Novacovici, învățător

Răcășdia.

CASA M. S. REGELUI

București, 1923 Aug. 30.

Stimate Domnule Novacovici,

Prin mandat poștal v'am trimis costul a câte două exemplare din scrierile Dv. de curând eșite de sub tipar:

1) Monografia com. Răcășdia,

2) Răcășdia în războiul mondial,

pe care vă rog a ni le trimite pe adresa: *Biblioteca Curți Regale, București.*

V'aș fi recunoscător dacă ni-ați trimite odată cu cărțile de mai sus și 2 ex. din *Colecțiunea folcloristică română din Răcășdia*

și *jur*, tipărită la Oravița înainte de războiu, precum și alte scrieri pe care le-ați fi edat fără să am cunoștință de ele.

Prin poștă v'am expediat și eu un exemplar din colecția revistei de folclor Șezătoarea din Folticeni, cu speranța că vă va interesa.

Al Dvoastră

cu toată stima

G. T. Kirileanu

bibliotecarul M. S. Regelui.

Revista
„Țara Noastră”

Cluj.

Nr. 30—1925.

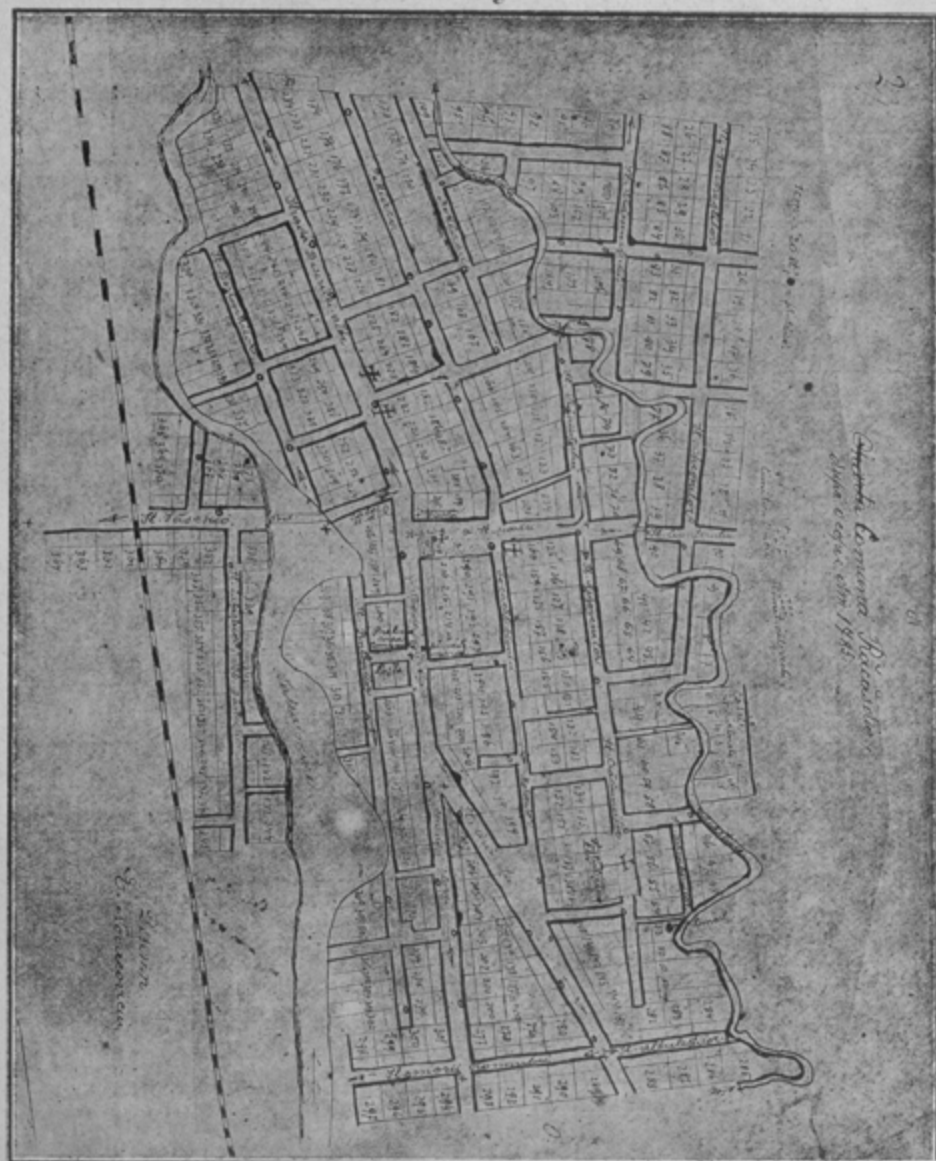
Director: Oct. Goga.

O comună românească din Banat. Dl Emilian Novacovici, învățător în Răcășdia, o îndepărtată comună românească dela proaspăta graniță iugoslavă, ne trimite două monografii asupra trecutului și prezentului acelei comune, cuprinzând contribuțiuni foarte prețioase din toate punctele de vedere. Incepând cu originea comunei, ale cărei izvoare sigure se întind până la 1777, treptat-treptat autorul trece la un foarte mănunțit studiu sociologic, dând bogate informații în toate direcțiile vieții rurale: asupra agriculturii, dezvoltării portului, natalității, mortalității, vieții familiare, stării culturale, etc., însoțite de numeroase tablouri statistice.

Spre a ilustra valoarea materialului adunat de dl Emilian Novacovici amintim, de pildă, că mișcarea populației este arătată an de an, dela 1846—1907; nașterile dela 1894—1907; boalele dela 1894—1907; imigrația din alte comune dela 1800—1907; numărul concubinajelor dela 1897—1905. Un tablou statistic cultural foarte interesant încheie acest capitol, din care reținem, că la 1908 se citeau în această comună 13 gazete românești în 251 exemplare, printre cari și „Țara Noastră”.

Prețioasa lucrare a dlui Emilian Novacovici se sfârșește printr'o fidelă descriere a războiului, revoluției și ocupațiunii sârbești. Reținem din această parte a lucrării următoarele date:

Comuna Răcășdia are 50 morți și dispăruți; 50 văduve de războiu cu 60 orfani; 15 invalizi; 16 foști voluntari în armata română; 5 prizonieri din Italia și Rusia au refuzat să între voluntari; 37 inși au fost condamnați în revoluție de către comitetul național, mai ales pentru furt.

Harta intravilană a comunei Răcășdia.

Cetind monografiile menționate mai sus, ne gândim ce bine ne-am cunoaște țara, dacă asupra fiecărei comune din cuprinsul ei am avea datele pe cari ni le dă asupra Răcășdiei dl Emilian Novacovici. Ce rost apreciabil și-ar putea găsi cărturarii satelor noastre, în locul frământărilor sterile de azi, și ce ușoară ar fi opera guvernării, dacă i s'ar pune la îndemână asemenea lucrări!

Craiova, 30/12, 1923.

Domnule Novacoviciu,

Mulțumesc pentru neașteptata și frumoasa surprindere ce am avut la primirea celor trei interesante publicațiuni ale DTale. Ele sunt și vor rămânea o prețioasă probă de interesul ce-l porți culturii noastre naționale. În special mie, ele îmi amintesc modesta, dar sincera străduință a unei generații idealiste de a contribui după puteri la emanciparea neamului nostru din robia seculară a neștiinței.

Repet mulțumirile mele însoțite de cele mai prietenești salutări

Stefan Velovan

directorul școalei normale.

Somcuta-mare, la 16 Sept. 1924.

Mult stimat și iubite Domnule învățător!

Nu aflu cuvinte să Vă mulțumesc pentru deosebita atențiune cu care ma-ți onorat trimițându-mi opurile prețioase scrise de DVoastre, care le-am cetit cu mare plăcere. Aceste sunt menite de a îmbogații literatura și de a răspândi lumină, totodată dovedesc, cât poate face un învățător român, care este la nivelul culturai și a dragostei de neam.

Pe DVoastră mult stimat Dle învățător Vă salut frățeste și implor binecuvântarea lui Dumnezeu asupra muncii rodnice ce o isprăviți. Vă îmbrățișează cu dragoste al DVoastră sincer stimator

Dr. Meheș-Stupariu, medic.

Caransebeș, 22 Noemvre 1922.

Mult Stimat Domnule Novacovici!

Am o mare dorință și V-aș ruga să mi-o împliniți. Iat-o: Dacă mai ai Mată 1 exemplar din „Folklor bănățan“ ce ai tipărit

la 1902 în Oravița, V'aș ruga să-mi trimiteți pe poștă 1 exemplar. O scriitoare Cora Irinea dela „Ideea Europeană” din București se interesează foarte mult de cartea Matale și m'a rugat pe mine să i-o caut de unde voi putea. Exemplarul meu l-am împrumutat vara asta altui folklorist, Artur Gorovei, care a fost oaspele meu 3 zile. Acu nu se mai găsește cartea nicăiri. Vă rog frumos să-mi trimiteți cât de curând.

Cu dragoste bănațeană și multe salutări

Lucian Costin

prof. la liceul Gen. Doda.,

Caransebeș, 4 Iulie 1925.

Dragă Domnule Novacovici,

Am primit cărticica DVtre și tare m'am bucurat, că lucrî sirguincios și că la frumoasa vîrstă ai atâtea lucruri valoroase pe tărîmul folklorului.

Tare te rog să-mi trimiți și „Monografia comunei Răcășdia” ca să o am și aceasta. Trimite-o cât de curînd pe aceeași adresă, ca și prima.

Ce mai lucrî, ce mai faci?

Cu dragoste colegială

Lucian Costin.

Dorohoiu, 1925 Iunie 6.

Prea Onorate Domnule Novacovici,

Am studiat cu drag broșura Dtale „Cuvinte bănațene” și voiui pomeni de ea într'o recenzie ce va apărea în „Tudor Pamfile” nrele 9—12 an. III.

Am căpătat unele lămuriri prețioase de pe la Dv. din acea culegere.

Acum, o rugăminte.

Aș vrea să am: „Folcloristica română”, partea primă.

Fiți bun și expediați-o pe adresa snbsemnatului, urmînd a Vă trimite costul.

Cînd va ieși de subt tipar partea II, aș fi fericit s'o pot avea, deasemenea.

Cu multe salutări, mulțumiri și dorinți de spor

Econ. D. Furtună.

P. S. Rog: bunari: fântână — cum este forma la singular și cum la plural? De ex.: Un bunar, Două — ?

Tileag, 3 Aug. 1925.

Iubite Dle Novacoviciu,

Am cetit cu drag lucrările DTale. Vom sta la „Zbor“ asupra lor. Sunt chestiuni din domeniul folcloristic, foarte interesante. Prin deslegarea enigmelor, cari se ascund în ele, ajungem la concluzii istorice de mare preț, etc.

Cu părintești blagosloviri

Protopop A. Munteanu
senator.

Simpaticul scriitor istoriograf bănățean :

Cluj, 30 Iunie 1925.

Stimate Domnule Novacoviciu,

Am citit cu mult interes „Cuvinte Bănățene“ trimise la adresa revistei noastre. Prin această broșură ai făcut un real serviciu limbii române.

Dar, chestiunea aceasta interesând mai mult oamenii de specialitate, îmi iau voie a-ți atrage atențiunea asupra lucrului următor: În Cluj există un Muzeu al limbii române (Str. Elisabeta), căruia neapărat ar trebui să-i trimiți un exemplar. După cât știu eu, această instituțiune lansase, mai acum vre-o doi ani, un chestionar, cerând cărturarilor dela sate informațiuni din domeniul în care Dta lucrezi din proprie inițiativă. În afară de aceasta, Muzeul are căderea să se pronunțe asupra valorii lucrării DTale.

Cu cele mai bune sentimente
P. Nemoianu.

Mult Stimat Domnule Novacovici,

Am primit cele trimise, cred și am vorbit cu fratele Costin dela Caransebeș, că Dlui m'a recomandat, deși eu vă cunosc de mult citind prin „Șezătoarea“ despre colecția DTale.

Am să fac dare de seamă, dar pentru vol. II din Bibl. Folkl. voi avea portretul recent și noi schițe biografice — la completare.

Aș vrea și ceva material folkl. de ai pentru un Nr. din bibl.

Așteptând răspunsul Dv. vă rog a primi sincere și respectuoase salutări cordiale.

1923 Dbr. 25.

Șt. Șt. Tușescu, inv.
Balota-Dolj, Regat.

Vii mulțumiri pentru interesantele lucrări.

I. C. Brătianu.

Preotul Petre Bizeria, directorul școlilor din Deta.

6 Aug. 1926.

Iubite Dle Novacovicu,

Ziua onomastică s'o ajungi la mulți ani cu sănătate, ca să poți lucra — ca și până acum — spre binele neamului nostru românesc.

Cu drag

P. Bizerea.

Prof. Dr. Jos. Popovici

Cluj

Calea Motilor 37.

Mult Stimat Dle Invățător,

Am văzut cu mare bucurie, că te ocupi și Dta cu strănsul cîntecelor și cuvințelor din Bănat. Te felicit pentru acest gând frumos, mai cu seamă, că se ține de datoria noastră a Bănățenilor, să ne adunăm și publicăm comorile sufletului nostru și să nu le lășăm, ca să le mocerlească toate veniturile din lumea mare! Cum Vă spun bucurie mea e mare și să mă iertați că Vă scriu, atât de deschis.

Te rog, Dle Invățător, cu toată insistența, ca să binevoiești a-mi trimite pe adresa mea *cîntecelor și cuvințelor* din Bănat și să-mi scrii, ce să Vă trimit pentru ele: bani ori unele din lucrările mele. Mă iartă, te rog, că te molestez, dar am mare lipsă de publicațiunile Diale, fiindcă, ca Bănățean, adun toate lucrările landsmanilor mei, iar ca om de știință le apreciez meritele și le încurajez nobila intenție de a desegropa bogățiile sufletului romănesc din Bănat.

Vă mulțumesc din toată inima și Vă salut respectuos

Dr. Iosif Popovici

prof. universitar la Cluj.

Oravița, 1903 Iunie 9.

Văd, că n'o să ne mai întâlnim, ca să-ți spun personal im-presiile ce mi-le-a făcut cartea ta.

Frate, te felicit din suflet. Imi și place mult. E scrisă cu multă îngrijire și cu destulă competență. În vacanța sper, că o să

ajung la nițică vreme să-ți fac și o recenziune în „Tribuna Poporului”.

Servus, al tău prieten
Gh. Jianu.

Seitin, 1903. Aprilie în 29.

Mult Prețuite Domnule!

Am primit frumosul Dvoastre op, trimis Redacțiunei noastre; cât mai curând vom face o dare de seamă amănunțită asupra-i; în adevăr îți laudăm zelul.

Vă rugăm primiți espresiunea deosebitei noastre considerări

Redacțiunea
Lumina și Adevărul
I. Roman.

Estras din registrul de inspecții la școala de stat din Răcășdia.

Proces verbal.

Dresăt la 26—27 Nov. 1923 în comuna Răcășdia jud. Caraș-Severin.

Transportându-mă în aceasta localitate la inspectarea școalei, la carea funcționează învățătorii: Gheorghe Guga, Silvia Guga, Nicolae Mircea și Emilian Novacoviciu, am constatat următoarele:

Se trece la cl. IV. de sub conducerea bătrânului dascăl cu bună reputație, Emilian Novacoviciu. Aici se predă lecția din istorie: Provinciile locuite de Români. Elevii reproduc și combină foarte bine, te uimește faptul că ce progres este la aceasta școală în asemănare cu altele. La întrăbarea subsemnatului: De ce trebuie Românii se fie harnici, lucrători, cruțători, știutori de carte etc. un elev răspunde: ca să nu facem țara în afară de rușine, în ochii străinătății. — Fală învățătorului Novacovici, carele este iarăși o mare putere didactică. Școala din Răcășdia este fala învățătorilor. Edificiul școalei este admirabil și adjustat cu toate.

Ștefan Dragulescu m. p.
s. revizor de control.

Proces verbal.

Răcășdia, la 26 Noemv. 1924.

Sosit în comună am descins la frumosul și impunătorul edificiu școlar care ar face cinste și unui oraș.

La clasa III de sub conducerea învățătorului Emilian Novacovici, fiind lecțiile terminate, am făcut o reprivire generală peste întreg materialul prescris. Din răspunsurile școlarilor, reese experiența bogată acestui veteran al școalei care știe să pună în lucrare deodată fizicul și psihicul elevilor săi. Memoria, judecată în perfecta armonie cu istețimea. E o plăcere să faci discuții cu elevii în toate direcțiunile materialului.

I. Moldovan m. p.
inspector.

Proces verbal

Azi 19 Febr. 1925, în conformitate cu cererea Dlui Emilian Novacovici, învățător titular, m'am prezentat la școala din comuna Răcășdia, spre a face inspecția specială, provăzută de Art. 142 din legea învățământului primar, spre a ne da seama de activitatea D-Sale atât în școală cât și ca factor cultural în mijlocul poporului. Am cercatat munca sa în diverse laturi. În clasa IV-a, condusă de D-Sa am stat aproape 2 oare. Am găsit 37 elevi prezenți din 41 înscriși.

Am examinat pe elevi, din Aritmetică, Geometrie, Geografie și Istorie. Constat *cu multă mulțumire sufletească*, că acest învățător, de și are 43 ani pe activitate, *e încă plin de vigoare*, e neobosit și muncește cu o râvnă și conștiințizitate care poate fi dată pildă multor colegi ai D-Sale, mai tineri în învățământ. Clasa D-Sale s'a prezentat prea bine. Răspunsurile elevilor, cumpenite, precise, sigure, arată temainicia cu care și le-au însușit și dragostea cu care învățătorul lor se trudește să le lumineze mintea și să le încălzească sufletele.

În satul său e un om de model. Ca președinte al comitetului parochial, aproape tot ce s'a făcut pentru școală se datorește D-Sale.

Are și o destul de bogată activitate literară.

De curând a dat la iveală: monografia comunei Răcășdia; comuna Răcășdia în războiul mondial și o culegere de folclor trimisă Academiei române spre a o lua la cunoștință și eventual a o tipări. Față de o atare activitate vom interveni către Onor. Minister să acorde acestui distins, dar modest învățător *gradația de merit*. Ecet.

În termin de 3 zile dela data acestuia se vor înainta: câte o copie generală și câte una parțială de fie-care învățător inspec-

tat, atât inspectoratului cât și Dlui Subrevizor școlar Șt. Dragulescu, care ne-a însoțit la aceste inspecții.

Inspector școlar: V. Niculescu m. p.

Subrevizor școlar: Ștefan Dragulescu m. p.

Preotul † Maxim Novacoviciu cu fiul său, preotul Nicolae din Gherbovăt, socrul † Ecătărinei, Căralinei Novacoviciu.

Redacția
«Libertatea»
Orăștie.

Stimate Dle Novacovici,

Am văzut răspunsul cuminte ce ai dat dlui Dr. Vlad, respingând a împărți „Solia” cea atât de plină de patimă.

Eu, care l'am sprijinit atâta pe acest om, am ajuns azi a fi atacat de dânsul, că de ce nu-l slăvesc și azi cum o făceam pe

vremea Ungurilor. Mă bănuiește și mă calomniază, de necaz că liberalii l'au împedecat și pe el a intra în parlament.

Iar pentru un articol din No. 5 al «Libertății în care spuneam tocmai ce dorești Dta, și cred că dorește întreg poporul cuminte, că *«acum fie-care om la lucrul lui»!* — m'a numit într'un număr da „Solie“; *peană sâmbriașă!*

Ți-am trimis azi câțiva numeri din „Libertate“, ca să vezi ce articli anumiți, liniștitori, am publicat, cu toate că susțin partidul. Îl susțin dar nu îndemn oamenii la prostii, ci numai la luptă dreaptă și demnă, serioasă.

Din cei mai noi numeri ai Soliei și „Libertății“ vei înțelege cu ce prăpăstii mă acuză Dr. Vlad, fără să aibă nici umbră de adevăr și de argumente.

Scrisoarea Dtale de refuzare a împărțirii foilor, va apare în numărul de Paști al „Libertății“ și te asigur că-ți va face cinste.

O să-ți trimit din acel număr vre-o 5 foi, pe cari, de le vei afla vrednice de a fi cetite de popor, le vei da și la alți cetitori buni din sat, de nu, le vei nimici.

Al Dtale cu multă cinste:

„Libertatea“

Pr. Ioan Moșa.

Orăștie, 9. IV. 922.

Pecica, 5 Sept. 921.

Iubite Taico,

Viu a Vă mulțumi atât Dv. cât și P. St. Doamne, pentru dragostea manifestată față de mine și pentru sălășluirea mea în cap de noapte. Sunt hirotonit, dar cu popia, m'am bolnăvit, sigur de călătoria cea neobicinuită.

Cu dragoste

Preot Petru Russu.

Pecica, 31 XII 921.

Iubite Taico,

Cu ocazia anului nou, te rog atât pe Dta cât și pe St. Doamnă, se primiți felicitările mele cele mai profunde. Nu voi uita nici când dragostea și bunătatea inimii Dv. manifestată față de mine în cap de noapte. Eu am fost mult timp greu bolnav de rinichi, am răcit în călătorii azi toamnă; pentru aceia am fost silit a renunța cu mult regret la parohia din Sasca, unde nu

m'am putut deplasa. Să trăești taico sănătos și în pace cu măicuța; pe ambii v'am luat în pomelnic.

Cu dragoste:
P. Russu.

Lugoj, 10 August 1922.

Stimate domnule Novacovici,

Cred că ai auzit de gazeta ce o scoatem la Lugoj o mână de oameni.

Cum gazeta nu va face nici o politică, adică nu se va amesteca în certurile dintre partidele românești, ci numai o operă culturală de a ne cunoaște nevoile ca oameni și neam, apelez și la sprijinul d-tale, atât în ce privește scrisul, cât și a face sau a ne recomanda abonații.

Îți trimit aci alăturat imprimate cu rugămintea că lista să ne-o retrimiți până la 25 ale lunii.

Cu mulțumiri și salutări
Octavian Tănăsescu
Judecător, Tribunalul Lugoj.

„POPORUL ROMÂN”
Budapesta
VII., Strada Amazon Nr. 6
—
Telefon 47—82.

Budapesta, la 7 III n.

On. Domnule Învățător!

Nainte de toate Vă gratulez din inimă pentru reușita splendidă și lupta însuflețitoare ce a-ți dat-o cu ocaziunea alegerii de deputat. Insuflețirea și abnegațiunea cu care a-ți lucrat în deosebi D-Voastră pentru izbânda steagului național, Vă face o deosebită onoare și Vă asigură recunoștința tuturor Românilor de bine. Regret, că din cauza scurtimii timpului, nu am putut merge zilele trecute, când am fost pe la Oravița, și la D-Voastră, ca să-m exprim și cu graiu viu bucuria și mulțumita pentru atitudinea D-Voastră românească și bărbătească. Sper că ne vom întâlni încă.

Dorindu-Vă tot binele, semnez cu toată stima:

D. Birăuțiu.

Distincțiuni.

Copie.

Ferdinand I.

Prin grația lui Dumnezeu și voința națională

Rege al României.

La toți de față și viitori, Sănătate.

Asupra raportului Ministrului Nostru al Afacerilor Streine,
Cancelar al Ordinelor, sub No. 51072...

Am decretat și decretăm:

Art. I. Numim membru al Ordinului Coroana României, în
grad de Cavaler pe D-I Novacovici Emilian, învățător pensionar
din județul Caraș-Severin.Art. II. Ministrul Nostru al Afacerilor Streine, Cancelar al
Ordinelor, este însărcinat cu executarea acestui Decret.

Dat în București, la 30 Decembrie 1922.

(Semnat) *Ferdinand.*Ministrul Afacerilor Streine
Cancelar al Ordinelor Ad-Interim(Semnat) *G. G. Mârzescu.*

(L. S.)

Pentru conformitate în Decretul
Original:Directorul Protocolului și Can-
celariei Ordinelor

Nr. 5803.

Ministru Plenipotențiar.

Monitorul Oficial Nr. 184, 19 Aug. 1926.

București, 18 August.

Ministerul Instrucțiunii.

FERDINAND I.

Prin grația lui Dzeu și voința națională, Rege al României.
La toți de față și viitori, sănătate.Asupra raportului ministrului Nostru secretar de Stat la de-
partamentul instrucțiunii sub No. 30.935/926.

Am decretat și decretăm:

Art. 1. Conferim persoanelor mai jos notate medalia: «*Răs-
plata muncii pentru învățământ*» drept răsplată pentru serviciile

aduse învățământului, contribuind la răspândirea culturii în popor. Clasa I.

Emilian Novacoviciu, învățător, Răcășdia, Caraș.

Art. II. Ministrul Nostru secretar de Stat la departamentul instrucțiunii este însărcinat cu aducerea la îndeplinire a decretului de față.

Dat în București la 14 Mai 1926.

Ferdinand.

Ministrul instrucțiunii :

P. P. Negulescu.

Maiche Sfinte.

Zilele săptămânei apreciate ca maiche.

Credința poporului în existența spiritelor, se manifestează prin numirile zilelor din săptămână: Maica Luni, maica Marți, maica Mercuri etc. — Adecă crede, că zilele și-au luat numirea dela niște ființe de gen femeesc, cari au existat cândva și astăzi numai duhul, spiritul lor veghează între vii. — Drept aceea, în amintirea acestor sfint, ezine, el le și întitulează de maiche sfinte și le apreciază, venerându-le și respectându-le după cuviință. El crede, că precum or și ce obiect își are proprietarul său, întocmai și zilele încă trebuie să-și aibă reprezentantul lor — spiritul. De aceea, în toate afacerile de evlavie și pomenire își iau refugiul și imploară ajutorul acestor zine, zicând: „Las în știrea Domnului și a Sfintei maichei Luni“, de este ziua Luni, un lucru oare carele, — jertfa, îndeosebi în afaceri de pomene și cumânduri etc. De aceea și mâncările ce se dau morților, au menirea, se destinează câte o parte din ele:

1. Mai întâiu în știrea, amintirea Dlui, lui Dzeu.
2. In știrea zilei, a Maichei Luni, Marți, etc.
3. In știrea halelor, duhurilor rele, cari plutesc nevăzute deasupra pomenei și pun pedecă în suirea sufletului și a pomenei prin atmosferă către Dzeu. In modul acesta fiind corupte, ele lasă liberă trecerea la cele eterne, a pomenei, și a sufletului și
4. In rândul ultim se destinează, se numesc, restul bucatelor și hainele de pomană, în știrea și pe seama mortului vizat.

Este curioasă din cale afară mentalitatea poporului în existența duhurilor bune (zile bune) și duhuri rele (zile rele), numite și halele nopții și zilei. — Ține morțiși și nu se lasă combătut dela credința lui moștenită din moși-strămoși. Sfaturile de îndreptare le ascultă, aproabă, — dar nu le urmează. Tăria aceasta se crede că ne-a și conservat naționalitatea, prin păstrarea cre-

dințelor bune sau rele, și nu clasa cultă carea în mică parte ne-a părăsit, trecând la alte naționalități și la alte confesiuni.

În sine judecând credințele poporului, sunt multe de apreciat, dar mai multe de eliminat. Competința aceasta o lăsăm în grija celor în drept... Să ilustrăm prin un exemplu. Credința fermă ce o are poporul în existența maichelor Sfinte s'a arătat și pe timpul Mitrop. A. Baron de Șaguna cu Ecătărina Varga, iar în timpul mai nou se ilustrează prin următorul fapt real:

În a. 1895 se lățișe vestea că Maica Sfântă, Maica Duminecă, cea mai mare dintre maiche, s'a coborât pe pământ în chip văzut, că să învețe oamenii a se reține dela săvârșirea faptelor rele. Și apoi, că pentru păcatele multe, ce le fac oamenii, lucrând în zilele de sărbători și mai ales Dumineca, Maica Duminecă, pentru aceste păcate, poartă în spate și pe piele semnele de arsuri a țăsturilor cu cari femeile fără evlavie, fac pâinea și o coc în ziua Duminecei.

† Ecătărina, Cărlina Novacoviciu n. Munteanu din Răcășdia, la a. 1897.
Prima încercare în arta fotografiei, a soțului ei Emilian Novacoviciu inv.

Nu după multe zile, maica Duminecă a venit. După ce a colindat multe sate, s'a stabilit pentru îndreptare în Vrăniuş, jud. Caraş, unde avea şi proroci întocmai ca şi pe vremea înainte de venirea D-lui I. Cristos.

Acı perigrinau oameni bolnavi din diferite părţi ale Banatului Sudic, pentru a-şi reprimi sănătatea perdată. Chiar şi Nemţii din Anina-Ştaer, mai civilizaţi, încă mergeau la dânsa să-şi caute mântuirea.

Prin poveştele ce le da, sub numele că-i Maica Duminecă, poporul deveni fanatic. Credea până la nebunie, că această femeie cu trup omenesc, este trimisă de D-zeu, să facă îndreptarea păcatelor multe, încuibate în omenire.

Protopopul tractului, primpretorul lamului, nu cutezără să combată şi dizolve aglomeraţia de pe străzile comunei Vrăniuş, care aştepta zile de-arândul pe stradă ca să ajungă să primească mântuirea şi însănătoşire.

Călugărul Macarie Guşcă, dela mănăstirea Godinova, cuteză să combată pretinsa sfinţenie a acestei femei neputincioase şi bolnavă de nervi. Indrăzneala acestui călugăr, era s'o plătească cu viaţa, dacă nu era salvat de câţiva oameni mai puţin pătrunşi şi înflăcăraţi de sfinţenia acestei femei scrintite.

Administraţia cu ajutorul unui pluton de gendarmi, a reuşit să prindă pe Doamna Sfântă împreună cu pe profetii săi şi a-i aresta. Poporul în urma acestei arestări s'a împrăştiat. Eată credinşa poporului în existenţa şi aprecierea zilelor din săptămână ca maiche sfinte!

„Halele nopţii“.

Sub cuvântul «*hală*», poporul înţelege o fiinţă vie, ori închipuită, ce mănâncă o fiinţă, ori îi face rău.

Lăcomia (haliinea) de a apuca şi cuprinde ceva dela cineva pe ne-dreptul, e considerată de poporul român de *halime*, (lăcomie), provenită dela cuvântul *hală*. Halele sunt vii şi moarte, de aceea poporul le şi numeşte de: Hale vii şi hale moarte. Hală vie e o vietate ce se aruncă şi încearcă nimicirea altei vietăţi. Hală moartă închipuită e considerat un spirit, sau duh eşit din morminte între vietăţile de-asupra pământului cu scop de a le omori.

Halele vii, se arată în lumea viilor în timpul zilei și în timpul nopții. Din contră, «*halele moarte*» colindă pe întreaga suprafață a pământului, numai în timpul nopții și la orele dela 11—1 din noapte.

Cei ce locuiesc printre sătenii dela șes ori la munte, li se dă adese ori ocaziunea să audă din gura lui multe povești. Mai cu seamă luând parte la o șezătoare, la o clacă, la o petrecere unde suntem nevoiți a insera împreună cu ei până către miezul nopții, și'n orele acestea ne hotărâm a pleca către casă, auzim: vai de mine! cum să pleci acum acasă, că baș, tăman îs ciasurile rele, (12 ore noaptea). N'ai auzit ce-o pățit cutare și cutare că a plecat în ciasurile astea acasă? și pe drum l'or întâlnit *halele* și l'or strămucit: Gura i-or întors-o și l'or ologit, de abia o scăpat cu viață. Așteaptă până trec ciasurile necurate.

Poporul crede, că orele dela 11—1 din noapte sunt ciasuri spurcate. Adecă aceste ceasuri sunt lăsate duhurilor rele. De aceea, de te afli într-o călătorie în orele acestea să pauzezi, să întrerupi călătoria, că ți-se întâmplă rău. Ori de te afli la moară, să nu pleci acasă, nici să eși afară să-ți faci lipsa trupului, că *halele*, duhurile rele, deloc te pocesc și n'o s'o duci bine. Dacă totuși ești nevoit să mergi undeva și-n orele acestea oprite, apoi numai așa poți, dacă în întreaga cale ce-o ai de parcurs să reproduci în gând rugăciunea „Tatăl nostru” și încontinuu să faci la cruci, ca duhurile rele, *halele*, să se înspăimînte de puterea rugăciunii și să nu cuteze a se apropia de tine. Se întâmplă că cu toată rugăciunea, care o zice un asemenea om, nevoit a întrerunde o călătorie în orele spurcate, *halele* totuși îl pocesc, dar numai pe acela, care e slab de inger, adecă care spune rugăciuni numai iac'ășa, fără a se face gânditor și crezător în atotputernicul D-zeu, căruia nimeni nu i se poate împotrivi. D-zeu a lăsat și duhurilor rele unele ceasuri, în care ele au libertate ca să-și facă voile lor cele rele. Aceste ceasuri sunt, ceasurile dela 11—1 după miezul nopții.

Aceste ciasuri au fost date de D-zeu duhurilor rele, ca cei atăcați de ele, prin rugăciuni ulterioare îndreptate către D-zeu, să se poată convinge slab crezătorii în puterea nemărginită a lui D-zeu, care îi scapă de rău, și să se învețe a avea credință statornică, fără șovăire în puterea mântuitoare a lui D-zeu. Va să zică, și pe duhurile rele le-a lăsat D-zeu ca prin abuzurile ce ele le fac, între oameni și alte vietăți, să se arate puterea lui D-zeu.

Avem dar să credem cu tărie în D-zeu și halele nopții nu ne vor face nimic. Hale de acestea ce colindă drumuri, poteci, văi, munți, șesuri și peste toată suprafața pământului și a apelor în ceasurile dela 11—1 noaptea, poporul le numește: *moroni*, *strigoni*, *priculici* și *miezul nopții*.

a) „Moronii“.

Moronii se fac din oamenii cari în viață au fost rău crezători. Și au murit necuminecați, neispovăduiți. Și toată viața lor au închinat-o, nu faptelor bune — lui D-zeu, ci tot faptelor rele — satanei. Când acești oameni sunt morți și zac pe scândură, dacă ne vom uita la fața lor, apoi observăm niște semne deosebite ca la alți muritori. Așa: fața li roșie ca focul; ochii umflați și toate vâenele corpului pline cu sânge, cari toate constată că acest mort se va face moroni. Și apoi și casnicii după moartea lui nu se vor mai putea odihni, vor fi siliți să năpustească casa de frica lor, că nu le va mai da pace, adecă ei: trântesc, răstoarnă prin podul casei, toate lucrurile aflătoare acolo, bat, aleargă, șueră, de gândesci că trece carul de foc, apoi aruncă cu țarină și cu diferite lucruri în casnici, așa că casnicilor li se face șederea în casă cu neputință.

Ca casnicii să fie scăpați de asemenea duhuri rele, sunt oameni, dar și femei, cari li cunosc pe morții ce să vor face moroni. Ca să nu să poată face morții moroni, li se înfige un cui, ori li se spintecă burta cu un cuțit, pe când sunt așezați în sicriu și așa îl astrucă și-l înmormântează. Satana, duhul rău, știind că acel om după moarte era dat lui, pentru că în viață tot lucruri rele a făcut, după ordinul mai marelui satan, un deavol merge la groapă, intră în sicriu, trage pielea de pe mort și să îmbrace pe sine în ea. Cu pielea omului îmbrăcat, satana se arată chiar casnicilor aevia și altora în figura mortului, producând prin aceasta spaimă și frică mare între oamenii cei vii. De multe ori însă nu-i succede satanei să se îmbrace în pielea mortului, că aceea fiind spintecată, ori găurită, în care caz nu poate lua pielea de pe mort ca să poată produce frică.

b) „Strigonii“.

Strigonii sunt oameni și femei în viață cari sunt plămădiți de satana cu câte o femeie care a uitat, sau că n'a pus mare însemnă-

tate pe spunerea rugăciunilor și facerea crucii înainte de culcare. Satana în somn s-a apropiat și a avut relații de dragoste cu ea. Copilul născut din o astfel de împreunare, nu numai când e mort să face strigoni și pocește, strigonește oamenii noaptea în somn, ci chiar fiind viu, încă în viață el pocește, strigonește pe oamenii cu cari să întâlnește. Adecă pe aceia îi strigonește, fiind în viață, de care lui îi place. Așa că el cu ochii săi satanici atât de tare ficsează pe cel căzut lui în plăcere, încât acesta momentan rămâne atacat și cade la pat bolnav de diferite boale.

Un asemenea om, ori muere, născut din moroni, din satana, are putere, fiind în viață și a cunoaște morții cari se vor face moroni. Acesta ca să-i constate își vâra capul în sicriul mortului îl miroasă și după miros îl află că se face moroni, ori nu se face

Altă hală e:

c) „Pricoliciul“.

Pricolicii sunt iar oameni născuți din contactul unei femei vie cu un moroni. Dar acestea n'au nici o putere ziua, ci numai noaptea. Noaptea trupul lor rămâne dormind în așternutul de culcare, iar puterile lui, fizionomia lui, chipul său (fantoma) colindă noaptea, în orele dela 11—1, prin toate locurile și face rău, adecă, „priculicează“, oamenii și alte vietăți. Cei priculicizați au dureri la inimă. Oamenii priculicizați se tămăduesc prin descântecul de „moroni“, „strigoni“ și nu mor deloc, fiind mai tari de construcție, pe când însă alte vietăți și mai vârtos, găinile priculicizate la moment mor, că pricoliciul le mănâncă inima, care-i nutre-mântul lui.

d) „Miezu noptii“.

Toate aceste hale sunt vietăți rele, care umblă noaptea. O asemenea vietate e și „miezu noptii“. El se arată mai cu seamă, în orele dela 11—1 noaptea, și în nopțile senine. Și în nopțile întunecoase încă umblă, de cât numai, că atunci nu se poate observa și nu te poți feri de el. Pentru că în nopțile întunecoase nu-l putem observa, ori și cum trebuie să încungiurăm călătoria în orele lui, dela 11—1 noaptea. Cei ce au văzut miezu noptii îl aseamănă cu umbra unui cal, munte, claie de fân. De-l vezi înaintea ta, să te tragi la o lature de drum și să-i faci loc să treacă, că el merge pe mijloc. El e mai blând, că numai dacă nu-i faci loc îți face rău, alt cum nu.

Descânțece.

1. Buezile datului.

Prin livezi cresc nește flori, numite „Buezile datului” cari se folosesc ca medicament popular. Credința e, că sunt folositoare, numai dacă s'culese în dimineața zilei de Simziene, 24 Iunie pe roauă de o muere ertată (fără menstruație), ori de o fată nevino-vată. Frecate se păstrează ca medicament peste întregul an. Indată după ce s'au așezat în chesul (săculețul) de păstrare împreunate și cu tămâie, — se descântă de 3 ori, în dimineața zilei de cu-legere. Folosesc oamenilor bolnavi de tusa. Descântătoarea des-cântă leacul bolnavilor numai de tusa de 3 ori pe săptămână: Marț, Joi și Sâmbăta, dar tot în orele de dimineața. În alte zile nu-i bine a se descânta. În sticla bolnavului adusă cu apă ne-începută de fântână, descântătoarea pune tot câte odată cu mâna amestecătura din buezile datului, după fie-care descântec, cât

poate lua între 3 degete. Ea descântă de 3 ori. Înainte de începerea descântecului și după finirea lui, descântătoarea își face 3 mătânii. Ea descântă dimineața. Bolnavul, dacă nu zace în pat, compoziția aceasta de apă, flori și tămâie o bea în trei dimineți. Bolnavul are leac numai dacă ar începe și să sfârșească cu trei mătânii și spunerea rugăciunii: „Tatăl nostru” etc.

Descântecul:

De 3 ori „Tatăl nostru”, apoi mântuește-l de rău pe N.

Toate relele
Toate halele
Să se ducă,
În piatră mușchiată,
Unde voinic n'o umblat,
Unde cocoș n'o cântat,
Unde săcure n'o tăiat,
Acolo să v'odihniți,
La N. să nu mai veniți,
Amin!

Descântec de pojar, sau focul viu.

Pojarul este un morb de piele, care să arată în formă de bubite ca vârful acului și's dese. Pielea peste întreg corpul e roșie și învâpăiată, din cauza sângelui înferbântat. Acest morb se mai numește și: «*Focul viu*». Drept aceea și descântecul poartă două numiri: «*Descântec de pojar*» și descântec de «*Focul viu*». De comun de pojar pătimesc copii mici. Oamenii mari încă capătă pojarul, dacă trece peste niște lucruri spurcate, vrăjite și aruncate în răspântiile drumurilor, movilă — de către cei ce au pățimit de acest morb. Așa că li să vrăjește și în vrajă mână, alungă morbul asupra altei ființe nenorocite, slabe de înger, care trecând, pășind, peste vrajă să încarcă de acel morb. Sau că vraja a fost pusă într'un petec de cârpă, sau chiar în cârpă bună, și așa a fost aruncată undeva. Cel ce a trecut pe acolo, cugetând că în cârpa aceea cine știe ce va fi, din curiozitate o ridică și caută în ea, să afle ce-i, îndată cunoaște că s'a umplut de pojar. — Pojarul să mai transplântă la alte ființe și prin aceea, că cei bolnavi de acest morb își aruncă vestmintele, zdrențele și dacă cineva trece, pășește trecând pe ele, se umple de pojar. Tot așa se mută pojarul la alte ființe, dacă trece peste gunoiul aruncat din

casele bolnavilor de pojar. De aceea poporul văzând undeva aruncat vre-un petec zdreanță, ori gunoi sau altceva ce cugetă c'ar fi vrăjit, el întoarce capul, nici nu privește, scuipe într'acolo și trece făcând ocol, — nu pune mâna. Numai cei slabi de înger caută astfel de spureăciuni, și urmarea e, că se umplu de pojar.

Pojarul nu e „râie“! Poporul cunoaște și pe una și pe alta. Contra pojarului se descântă, descântecul de «*pojar*» sau «*focul viu*». Contra râiei folosesc «*untură de râie*».

Pentru descântecul de pojar să ia pământ moale de sub șofei. Șofeiul (vas de dogi pentru apă) la poporul român de comun se ține în cuină (bucătărie) după ușă, sau în alt colț, pe un butuc de lemn. În el stă un cauc de lemn, aramă sau pleh (tinichea) cu care se scoate apă de beut. Din pământul acesta se fac 9 globulețe. Să ia într'un păhărel, puțin unt de vacă. Cu fiecare globuleț atinge suprafața untului din păhărel, și zice odată descântecul, până le gată pe toate. Apoi le pune pe toate jos și le zdrucește (sfărâmă) cu piciorul.

Descântecul:

Plecă pe cale, pe cărare,
Să 'ntâlni cu maica D-lui în cale.
Ce ți-i N... de te plângi
Te jăluești
Și n'ai loc să te odihnesti?
Cum n'oi plânge, n'oi suspina, că pe trup
M'am umplut de scale (puroi), răni, pojar etc.
Maica D-lui îi zicea:
Nu mai plânge,
Nu mai suspina
Că leacu ți-ai aflat
La *Iliona* descântătoare,
Că ea te-a vindeca:
Pojar românesc,
„ unguresc,
„ turcesc,
„ tălinesc,
„ sârbesc,
Pojar de totă ruma (nația) ce-i pe lume
„ căesc,
„ căpresc,

Pojar porcesc,
 „ oiesc,
 Pojar de 99 de feluri și 99 de chipuri.
 Duceți-vă dela N...
 Că el nu vă poate ținea,
 Nu vă poate purta.
 Pe el să-l lăsați:
 Curat, luminat, ca aurul străcurat.
 Pojarul să ducea
 N... curat, luminat, ca aurul curat rămânea.
 De toate scalele, bubele, rănilor.
 Ca steaua 'n ceri senin
 Ca roaua pe pământ. Amin.

În fine, după ce a descântat untul, cu toate 9 globulețele de pământ, cu fie care câte odată, toarnă de trei ori apă peste unt cu cuvintele:

Cu pământu te-am descântat
 Cu apă te-am spălat,
 Pe mări negre te-am aruncat,
 Nici de leac nu te-am lăsat. Amin.

Cu apa care stă deasupra untului, să spală pe frunte și față; iar cu untul se unge peste tot trupul de mai multe ori, și-i va trece.

De târpie)*

Se descântă cu iți părăsit.
 Cu ițu ițiuu
 Tîrpie stârpîi,
 Cu ițu măsurai,
 Tîrpie săcai. (De 3 ori.)

De încetarea ploii.

Se descântă cu vătraiul.
 Fugi ploaie călătoare,
 Că te-ajunge Sf. soare:
 Cu-n pai, cu-n mai
 Și c'o coajă de mălai.
 Vătraiul se aruncă afară în ploaie.

*) Stomac, burtă umflată.

Să iasă soarele.

Ești soare pripitoare,
Că te-ajunge mumă-ta:
Cu cuțite ascuțite,
Cu topoară găurite.

Emilian Novacoviciu. inv., Cav. al Ord. Cor. României,
decor. cu med. răsplata muncii pentru învățământ, clasa I.

De miligoci, urcior la ochi.

Se latră miligociul, făcând cu degetul cătră el semne de închidere și deschidere, precum deschide și cănele gura când latră. Apoi cu fața cătră lună, zice de 3 ori:

Ham, ham, mili-miligoci

Cât oi fi eu căne, atâta să fi tu până mâne.

Cât oi fi eu rață, atât să fi tu până dimineață.

Blăstăm de bubă.

Bubă mică, bubă mare

Crești în c...l cui te are.

Bubă ești, bubă să crești,

Numai să nu te glumești.

Descântec de gâlci (glandule).

Pacientul, cu fața spre lună și cu degetul arătător și cu policarul mânei drepte, așezat unul de o parte a grumazului și altul de cealaltă parte, scuipe în vârful lor și apăsând glandulele (gâlcile) exprimă descântecul de gâlci:

Luna s'o pus,

Umflătura din gușă s'o dus,

Luna s'o înălțat, gâlcile or secăt,

Luna o crecut, gâlcile s'or pierdut,

Luna crește cât pădurea,

Umflătura dela N... scade ca untura.

(De trei ori)

Giugiuliri.

Mamele obicinuesc în diferite feluri a-și desmierda odraslele micuțe cu fel de fel de jucării și vorbe drăgălașe, reproduse după alții ori inventate de ele pentru distragerea și cultivarea sufletului celui nou născut. Scopul dezmiardării este, de a-l deștepta și a-i atrage atențiunea, privirea; de a-i desvolta memoria și de a-l deprinde la rostirea de cuvinte, prin cari să-l introducă în conversații. Mare bucurie au mamele, când își aud pruncuții rostind primele cuvinte!

Unele mame, mai deștepte, știu să-și crească fății în lucruri plăcute și frumoase — morale, spunându-le lucruri, cari deșteaptă nu numai memoria, dar cultivă și inima.

Mai multe însă, lenoase, își neglijează creșterea băieților cu totul. Prețuesc mai mult creșterea, și îngrijirea mai intensivă de exemplu a câte unui purcel ori vițel; de cât a micuțului lăsat în voia sorții, fără povățuire, murdar spre scârba și groaza cea mai mare.

Dintre multele giugiulituri, reproducem câteva:

Se ia mânuța băiatului, apoi tot câte un deget și începe să-i surâdă și să-l distreze giugiulindu-l după fie-care expresiune, gâdilându-l subsiori, în palme, la talpe etc. Apoi începe:

O găină moțota
Să sui. pe policea
Și oauele-și numera:

Unu mini,
Doi mini,
Trei mini,
Patru mini,
Strugu rugu
Piciurugu
Una maga
Toboșaga
Trandafira

Cicoșa. — Adecă: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10

Sau:

Mânușită moartă
Cine mi te poartă?
Popa din Ilovă.
Hai la lege,
Să ți-o lege
Cu noaue toiege,
Cu-n bât d'alun
Cu-nu de gorun,
„Frace” „burece”

Tup de părece. (Iar 1, 2, etc.)

Iscusița poporului.

Unii, dintre cei mai cuminiți, ca să nu-i priceapă și înțeleagă cei din prejurul lor, ce vorbesc, au inventat și studiat între ei nește vorbiri, pe cari, dacă nu le știm cum sunt alcătuite, — nu le putem înțelege. Așa d. e. Unii s'au deprins ca toate cuvintele din conversație să le reproducă pe din dărătea. — Alții iar spun

pe dinderat numai cuvântul de interes. Iar alții adaug înaintea fiecărei silabe din cuvânt, în întreaga conversație silaba: «ber».

Pentru cei dintâiu servește următorul exemplu: „iinu ua-s nirped ac etaot eletnivuc, ăș-el ăcudorper ep nid aetărăd”. Adecă: Unii s-au deprins ca toate cuvintele să le reproducă pe din de-rătea. Pentru cei de al doilea: „Școala *eraotisolof*.” Adecă: Școala folositoare.

Pentru cei de al treilea grad: „Berșcoa, berla bere berfo berlo bersi bertoa berre”. Adecă: Școala e folositoare.

Vorbirile ne'nțelese, precum și graiul în limbi străine, poporul le numește: „Trontănituri”.

Exerciții mentale.

Aflându-se la o clacă, unde, ca să nu se sâmtă trecerea timpului, câte unul dintre cei prezenți, mai isteți și iscusit, pune întrebări despre diferite lucruri, ca să dea de gândit și să se afle ceva din satul lor. Așa d. e. pentru aflarea sătenilor, cari posed câte un bou, câte doi, câte doi boi și o vacă etc. tot așa se întreabă până se percurge satul întreg.

Iar pentru aflarea membrilor din fie-care familie din sat, să întreabă: În care casă se află un „clomboni” (tată), o „cloimbiță” (mamă)? În carea se află un clomboni și o „puichiță” (fată); un clomboni și un „cocoșel” (băiat)?.. Și tot așa până să perindă toate familiile din sat.

Credințe.

Cei nigeleși ca să scape de nigei, taie nigeii și cu sângele lor cruntă un bâț (baston), pe care-l aruncă la rescrucea drumurilor. Acel nefericit, care-l află și-l ridică, se crede că se umple el de nigei, iar cel dintâiu se izbăvește.

Când își țin urechile, te grăește cineva de rău.

Când se vorbește de broască, ca să nu ți se facă broasca, umflături sub limbă, se trage pe sine însuș de urechi și se zice: Țiți.

Dacă se vorbește de ceva lucru urâcios, scârnav, ca să nu se mute boala la tine, pune mâna la grumaz, apoi suflă și scuipă în sân, de trei ori.

Gâcituri sau ciemelcitur.

Se obicinuieste, că în cazul când angajatul de a găci, nu e în stare a deslega ghicitura, să se ciară dela dânsul un lucru oare

carele, adevărat numele acelui lucru, pe carele dacă l'ar avea, bucuros l'ar oferi în scopul de a i se spune deslegarea gâciturii. Ne fiind el însă proprietarul lucrului, îi ofere numai numele.

Multe gâcituri la aparență, ai cugeta că se refer la lucruri imorale, rușinoase, pe când ele se deslegă cu totul în alt înțeles. Pentru aceea, nici nu se ia în serios gâcitură ca atare.

Procedura e următoarea:

Ciumelci, ciumelci. Ce-i tare când o bagi și când o scoți e moale și-i pică apă din cic (vârf)? În cazul, când cel angajat ca gâcitor, nu o poate gâci, i se cere, zicând: Dă-mi un sat? Deslegătorul, carele n'a putut gâci, îi ofere d. e. satul... Vraniuți.

Propunătorul ciumelciturii primind satul Vraniuț, zice:... Vraniuțul să-mi fie mie cu bere, cu mâncare, cu lăutari la spinaie, iar ție... pentru că n'ai știut și să știi în viitor, să-ți fie (deslegarea gâciturii) adevărat... *Cânepa*.

Adevărat, că cânepa înainte de a se pune le topilă, în apă, e tare. Scoțându-o după topire, murare, de fapt că-i moale și-i pică apă din cic, vârf. Apa se scurge din ea.

1) „Unu ghicică, unu mișcă, unu face la jămîșcă”. — Meseriile.

2) „Tată-tu dă și mamă-ta stă”. — Piua și zdrobitorul. Invers: Bădăniul și mătea.

3) Ce vrei să mănânci: „Pită răsăpită, ori țigan spânzurat”. — Pită risipită e balega, țigan spânzurat e purcelul fript în frigare.

4) „Potlog negru de piele, indes din c... ca să tune (intre)” ? — Cizma.

5) „Un păcurar aduce pe umeri 9 boți, pe toată boata 9 străiți, în toată straița 9 mălaie, în tot mălaiul 9 cuțite. Câte bucăți în general” ? (7380 b.)

6) „Pasăre nepasăre” (cucu). „Băt nebăt” (curpenu). „Om neom”, (ginerele).

7) „Burta mea peste-a ta, lungă mea în gaura ta” ? Butea — trăgăcia.

8) Care vacă n-o poți mulge, până n-o întorci cu cracii la deal ? — Plosca.

„Căzu tată-tu din pod și-și frânsă mâna din cot” ? Dovlecele.

Obiceiuri:

Unui om ce tușește fără motiv, numai din dragoste pe o fată, nevastă, ce-o iubește, care trece pe lângă el, i se răspunde.

Zicând: „*At tusa seacă, să nu-ți mai treacă*”. Adecă dragostea să țină, să dureze mult față de ea.

Tinerii își arată dragostea către o fată pe care o iubesc, că o „*tușăsc*”. Adecă se prefac că le-a venit să tușască.

Spunând o glumă vioaie la adresa femeilor, ele obicinuesc a zice: Inchinucie, în semn de complăcere. Altele, cărora nu le convine gluma, răspund: „*Măncaț-ai povestea*”.

Făcând spaimă, sau călcând pe picior neobservat pe o femeie, ea răspunde: „*Crăpi, crăpare-ai*”. Aceste expresiuni sunt cuvinte de ocară.

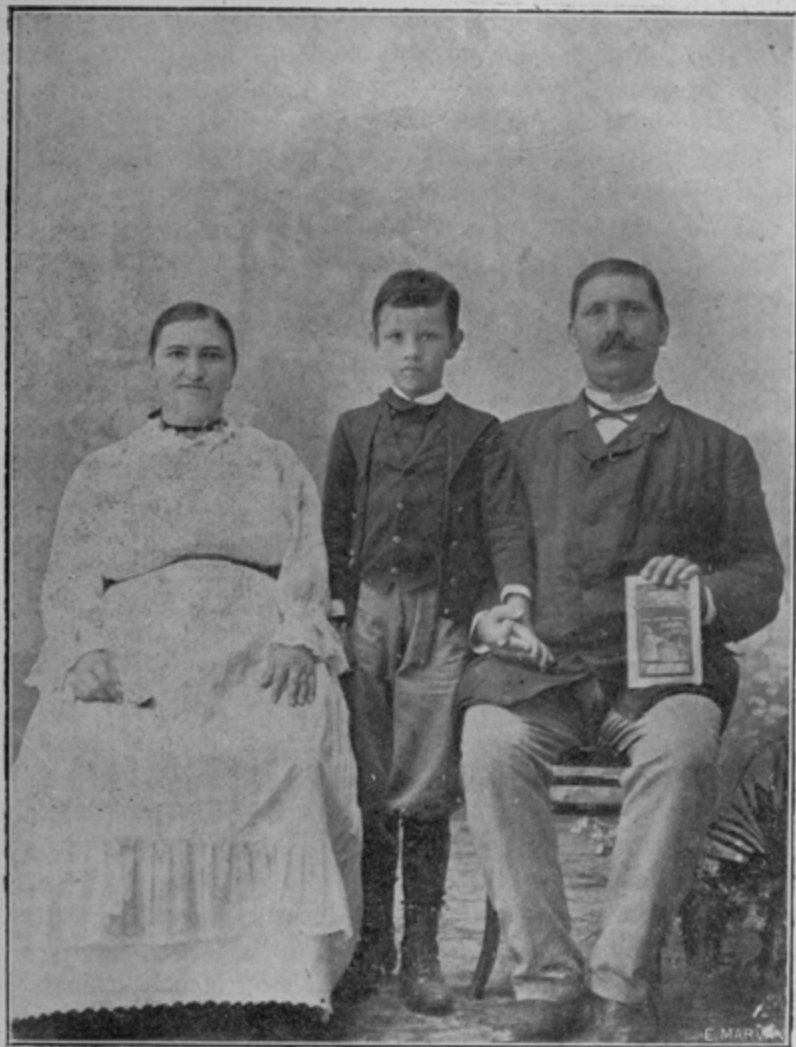
În loc de salut, la conveniri, se obicinuește a se întreba, ca să nu salute, cu ori ce întrebare. D. e. când femeia merge după apă, o întreabă: La apă soro, la apă? Răspuns: „*La apă*”.

În loc de D-ta, pe unele locuri să zice „*Voi*”, alții zic: „*D-ta-tu*”, știi lucrul „*tău*”.

Zicători, proverbe:

- I s-o pânzuit ochii. — Mortului, i-o *albit* ochii.
- × Tine-ți măcinătoarea, că de nu, ți-o pușcă Veselcu. — Tăcere.
- Lulu, lulu, cu căciulu. — Se leagănă copilul mic.
- × Popa mătrăgună, că-i de viță bună. — Laudă.
- × Om bun, bou lui D-zeu. — Laudă.
- E ca o mână gireaptă, tot să te ascuți cu ea. — Bună.
- Pune-i dop (astupuși) de piele, ca să nu zbiere. — Alarmantei.
- Greculeți cu păru creți
- Fură găscă din coteți.
- Să jură că nu fură
- Până-l prinsei cu găscă'n gură. — Hoțul.
- Hop, hop, că la fete trebuie d...p.
- La bătrâna numai una ca m...a,
- Și mai rămâne loc de una. — E largă.
- Să te ardă o zamă de pești, nu de raci. — Unui om de nici o treabă.
- × Ești o potlagiță. — Om pe care toți calcă.
- Ești cu toane Ioane. — Afund.
- Te frec. — Bat.
- E om în stare, a stăcit mult. — Adunat.
- Nălăută, nespălată,
- Bat-o D-zeu s'o bată.
- De nu se 'nbată

Noaptea fată,
Bat-o D-zeu s'o băta. — Batjocură la adresa unei bețive.

Emilian, soția Ț Ecătărina, Căralina Novacoviciu, în mijloc nepotul Emilian Novacoviciu, junior.

Nemțoaica-l strânge la inimă (stomac). — Adecă foamea. Aducând acasă prima recoltă din cereale, se zice: Am sprinjit nemțoaica la vecinu Mitru, care încă și-a isprăvit alimentele. Foamea sub nume de nemțoaică se ține în preajma oamenilor limpsiți.

Muncesc, mă chinui să-l botez (capacitez), el însă b....ă. —
Nepreceptul.

Ce dai, ție-ți dai. — Pomană.

Rău-i, — numai, nu-i așa rău. — Calmare.

Nu i-o fost de bună cu atâta laudă. — I s'o întâmplat rău.

× Hânt-o! hă-o! iacăt-o. — Demonstrare.

Dai — n'ai. — Nu da.

Faci altuia bine, — ție rău.

Tiri-i Truia, tiri-i Gruia. — Egali.

Tiri-i cuscre boala tă, tiri-i cuscre moartea ră. — Egali.

Dacă i-se... să se. — Să se amoreze, dacă-i amorezat.

× Așa-e, când-i așa. — Întâmplarea.

Când o face salca nuci și răchita mere dulci, atunci și nici
atunci. Să reîntorci.

Vaid'o eu, că seara vine!

Și n'am vorbit cu nime.

Făr' ce-am vorbit c'un fiecior

Să vină cu capul gol.

Măcar și cu pălărie,

Numa nime să nu șcie. — Ingrijorare.

Vai săracu păcurarul

A greșit d'a adurmit,

Șiuba-n c...r, i-o putrezit. — Somnoroșului.

Femeilor le place să țină inelul, burma, pe deget. Bărbaților
din contră, le convine să țină degetul în inel, în burmă. —
Aluzie secsuală.

Nu se gioachie! Asta ți-i toată „stoaca“. — Produsul în recoltă.

× Am plecat să mă pun slugă, dă Doamne să nu-mi aflu
gazdă. — Nevoiașul.

Ce-i trebuie popii acasă, nu duce la biserică. Păstrează
dentră el.

Șede moșu-n sporiș și să uită (privește) la babă chiorîș. —
A slăbit.

L-am mursăcat. — Bătut.

Gospo de dracu! — Exclamare neplăcută.

× Nu mă fierbe cu nimicuri. — Nu mă ameți cu fleacuri.

× E o țică bună. — Neam bun.

Nu mă căli. — Minți, înșăla.

A lui să fi! — Al dracului.

× E spuză de lume. — Mulțime,

✧ De sare ochiul din cap, de îl păzăști, de ba. — Păzăște-te, nu risipi averea.

Până nu se varsă, c... ă punga în pungă, nu-i nici o avere.
— Să-ți vină ajutor străin.

✕ Ține Doamne tot așa! — La bine.

✕ Plec dela voi ca un câne dela oi. — Cu părere de rău.

✧ E bun de trimis după moarte. — Molatecul.

✧ Pască și 'npedecată, numa să fie grasă. — Micinosului.

Hop, trosc, nuntă pe post n'o mai fost. — Fără trainicie.

Las' să zbârnaie. — Răutăciosul să nu fie luat în seamă.

Șăzând, odinind îți cere c...u *bolbocini*. — Neavând nici o ocupație își face de lucru.

Se duce în pupii Bagiului. — Nicăiri.

Săracii de noi, toți suntem cu cracii goi!

Hăi bogați stau încârligați. — Stau în griji.

Curând (deloc) veniși, curând c...u-ți beliș. — Ai încetat deloc dela lucru.

În c...u blândului, e cuibu dracului. — Om primejdios.

Tiri (ori) de puni, tiri de nu puni, nu se mai ajunge.

— La flămânzi.

Dă cu hârgoata, ca să trăiască gloata. — Să bee cu vasul.

Haia maichi torcătoare,

Bagă furca prin cuptoare,

Haia maichi toarce bine

Bagă furca unde-i vine. — Bătjocură la adresa unei leneșe.

Întinde-te cât ți straniu, că de nu, îți răcesc picioarele. —
Cât e puterea.

Hopa, țupa, eu de-asupra. Amândoi două nevoi. — Sărântocii.

Își dă arama pe față. — Se desgolește.

✕ Crește ca varza în lături. — Grasul.

✕ Āla tău te duce până la groapă, dar străinul te aruncă în ea.

— Ține la neam.

Îi joacă ochii în cap, ca la șarpe. — Hoțului.

Îi umblă limba 'n gură ca la șarpe. — Limbutului.

„Blagă de om”. — Om bun.

✕ „Trăiește în sâlă, îi pică sărăcia din ochi. — Lipsitului.

Pământul negru e bun de rană. — Laudă oamenilor negrii.

La un sac de învățătură, trebuie și un car de minte.

Batu-mi-se bat, două musche pe un c... t. — Jaluzele.

✕ E pită de om. — Om bun.

Bosioace nu te-ai coace! Da de ce să nu mă coc, că mă iau fetele la joc? — Bosiocul e parfumul românelor.

F... -ți morții codru verde, neamțul perde și românul află. — Fură. Ia.

Frunză verde ogrășteană, țucu-i ochii și-o sprânceană, că-i ca o *buzăiană*, (floare). — Frumoasă.

Frunză verde liemn domnesc, (o floare)

După cine mă topest?

Și mai după cine mă coc,

Ca sămânța 'n bosoioc? — (Amanții își zic.)

Neamțu-i drac, el prinde iepurii cu cieleaga (căruța). — Priceput.

✕ Pră muierea măritată, numai o ploaie, o ploaie. Pe cea fără bărbat, toate ploile o ploaie. — Mărită-te.

✕ Când din departe te-am văzut,
Foarte tare la inimă m'ai căzut.
De aproape când te-am văzut,
Nici din departe, nu m'ai plăcut. — Urâta.

La praznic se îndeamnă oaspeții zicând:
Oameni beți, oameni mâncați,
Oameni luați. — Expresiune nepotrivită.

Acum te văd
Dalt-an să nu te mai văd. — Din mâncări.

Boala iace sărăcie
Că mi-ai fost dăruită mie
Din mică copilărie. — Săracul.

Hai, hai, hai, nu-i mălai. Ciapă este pită n'ai. — Săracul.

Conțu (bucat) în mâna altuia, totdeauna e mai mare. — Lăcomia.

Vida doamna,
Scoace puii toamna
Î-i lovește bruma,
Și-i mănâncă ciuma. — Unei femei îngânfate.

Norocul, nu-i în Țoale (haine),
Ci în ciupagul fără poale. — Destinul.

Aluzie.

Nu-i sminteală din obeală,
Ci-i fălincă din opincă. — Din femee.

Dăi, dăi, dăi,
Văruică dăi,
Cu chimeși de prin odăi.
Ciupagu nu-i a ei.
Poalele le-a împrumutat.
Opincile li-o căpătat
Obelele-s din sat. — Unei leneșe jucătoare.

Bate vântu pică liemnu și uritu-m poartă ninelul (inelul).
— Căsătorie forțată.

De urât m-o fost urât, și prea mult mi s-o venit, nu scăp
fără'n pământ. — Trai rău.

Preotul Iacob Munteanu din Răcășdia, născ. 1836, † 1910.

× Frumosu-ți moaie osu. — Te bate.

Neam în deal, neam în vale, fie-care cu ale sale. — Egoistul.

Frate de frate, brânza-i pe bani. — Nu-i dă.

Ce-ai de lucrat mâne, lucră astăzi; ce-ai de mâncat astăzi
lasă pe mâne. — Fii precaut.

Zi, zi, zî, țiganule,
Rupă-ți-se corzile
Ca muierii cozile. — Amenințare.

Dăi: una'n ușă, una'n gușă. — Să grăbească.

Ca să nu te poți sfădi (certa), ia și ține apă în gură. —
Ca să taci.

Tăcerea-i ca mierea. — Dulce.

Văicărare.

Mărita-m-aș, mărita,
N'are cine mă lua.
Că cine m-ar fi luat,
O plecat și m-a lăsat. — A ales prea mult.

Păcălituri.

Românul și Sârbul
Sârbul intrabă:
Coconițu Marcu,
Ai văzut pe dracu?
Românul răspunde:
L-am văzut la târg,
Încălecat pe-un Sârb.

Pentru aflarea adevărului, oamenii se prind, se rămășesc,
zicând: Hai să ne prindem, să ne rămășăm pe un câne gras. —
„Mie pielea de vînzare, ție carnea de mâncare”.

Sârbu bliotu c...i botu
Pe spinare gălbinare
F...i muma cui'l are.

Pleacă niamtu la Chirvait (ruga)
Cu cocia cu trei cai,
Dimineța: Vai și vai!!
Nu-i cocia, nici trei cai. — I-a furat.

Copilași dela orași
Hai la taica se vă îngraș,
C'un dulece din grădină
Dela mine c'o b...ă.

Hai! noroc, noroc,
Pare nu ești gela Ghiroc?
Ba mi-s dela Burcut.
Aha! ești cu căputu scurt.
Ba-i cu cojocul nou, ...
Și-i la gură toată ou.

Argatul: Du-te soare după cucă (deal)
Să mă văd cu bani'n pungă!

Gazda: „Ce-ai zis?”
Fă Doamne ziua mare
Să lucrăm la gazda tare.
— Ortacului îi zice:
Gia, Gincule gia,
Că de frică am zis așa.

Pân' la moară neghinioară
Dela moară făninioară.

Când era apă, nu era făină.
Când era făină, nu era mână.

Frământări de limbă.

Toate frământările de limbă se zic repede pe nerăsuflăte și se repetă de multe ori.

Tot am is (zis).

Tot am is, c'o să-ți ic,
 Dar dă is, nu ți-am mai is.
 Și d'oi ice, înc-oi ice,
 Ca să ic c'am is, c'oi ice.

Ș-o mâră.

Ș-o mâră, șopârlă,
 Ș-o lană și-o pană.
 Șerpe șuerând,
 Dunărea trecând.

Fata popii.

Fata popii din Șăzișcie
 Șede'n c. r și pușcă gășce,
 Cu pușca făr' de oțele
 C-un șireag de pușche-n șăle.

† Ecătărina, Cărălina Novacoviciu, slăbită la a. 1916–1918.

Antimișu.

Antimișu cu cămișu
 Hananai pe Valea pai.

Calcă capra.

Calcă capra pră piatră,
Piatra crapă-n patru.
Crăpei capu caprei în patru,
Cum o crăpat piatra în patru.

Ițele.

Ițele bobite
Cacu-mi-i cofârțele.

Iancu.

Iancu creangu, lingură sângură,
Blid postic (pustiu).

Ciocănița (cărucioara).

Ciocănița cu doi boi
Mânce-i lupii pr'amândoi,
Să rămână roacele,
Să cărăm noi feciele.

Emilian Novacoviciu, înv., Cavaler al Örd. Coroana României. Pozat la a. 1923.

Cacofonie.

✓ Că când mănânc, mă doare foaliele.

Cafă.

✕ Cafă, clisă, chiflă.

Drugă lungă.

Drugă lungă, pilă lungă, pungă lungă,
zdruş pilan'n pungă.

Ciudă.

Ciudă crudă pră mălai
Și cu bripta să te tai.

Face ciudă.

Ti, ți, ți țiganule (muzicantul)
Rupăți-se corzile, ca femeii cozile.

Ioan Dorohoi.

Ion Dorohoi, vino seara prela noi,
Unge puie rățele, să-ți c...e mustățele.

Țiganul.

Măi! țigane Borlovane!
Lasă porcu să se c...e
O-n deal, o-n vale, o-n gura d-tale.

Prâsnielul (puricul de lemn).

Prâscu prâsnieșcie
Puricu prâsnieșcie
Fusul prâsnieșcie
Toți trei prâsnice.

Ou roșu.

Ou roșu-n c.r la moșu.
Ciapă albă-n c.r la babă.

Aveam.

Aveam și nu aveam,
N-aveam și-aveam:
Trăiam cum puciam.

Sug.

Sug noaue purciei sub o scroafă,
Sug, put, fug în tufă.

Ciri-duș.

Ciri-duș, ciri-puș, trei prunie roșii
În poala maichii puș.

Fluture.

Fluture pe punte, fluture sub punte.

Schintei verzi.

× Schintei verzi, din ochi pierzi.

Stârcu (Barza).

Stârcu bobârcu
Ce-ai în cic (cioc)?
Un copil mic.
Ce-ai între picioare?
Doauezeci de rășchitoare.

Napul, (exprimat des).

Napi doi, napi-s doi, napi-ți dau prin gard.

Melc.

Melc, melc, cucumelc,
Scoace coarne boore
Și ce du la Dunăre
Și bia apă tulbure
Și mie-mi ad-o limpege.

Vida.

Vida doamna, scoace puii Toamna,
Și-i loveșcie bruma și-i mănâncă ciuma.

Iada.

· Iada pișă cada.
Țapu pișă puncia,
Puncia puci-a țap.
Țapul pucia puncie.

Iera.

Iera și nu era,
De nu era, tot avea.

Hurdu.

× Hurdu, burdu, hurda burda.

Pila.

Puși pila pe poliță, pila puș, pila pilii.

Ciutură (curcubeta).

Ciutură butură, fundu-ți flutură.

Eu cu tu.

Eu cu tu și tu cu io și cu cine altu nu.
Io cu cine, tu cu mine și cu cine altu nime.

Pila'n pungă.

Pila-n pungă, punga-n pilă,
Zdruş pila-n pungă.

Napi-s.

Napi-s doi, ochi-s doi, popi-s doi,
Napi-ți dau prin gard.

Tot am spus.

Tot am spus Doichii spus,
Că Joia cloța nu-i de pus.

Ăst mâți.

Ăst mâți, mic mâți fu.

Coasă.

Furca, grebla, strâmba coasă
Cându-i vara mai frumoasă,
Se lipește la om de oase.

Casa soților Emilian și † Ecătărina Căralina Novacoviciu, dăruită pentru a servi, după moartea amândurora, de școală profesională de fete.

Povestea fetei mari de măritat.

Se lățise vestea vredniciei și cuminenției fetei Rocsanda din satul.... până prin cele mai resfirate sate din aret.

Rocsanda era fată fetiță. Număra vr'o 30 Crăciuni. Nu-i mirare că ea era șoadă la vorbă, pentru că și părinții ei încă erau oameni șozi — făbulași. Vorbeau în pilde, în figuri dela cari prinsese și fata dădarea (exercițul) și zăconul (obiceiul) în responsurile figurate, pe dos. Li veniseră pețitori necurmat (fără întrerupere). Unii îngroziiți, o părăsiră și se lăsară de gândul de a lega căsătorie cu o *nieroadă*.

Fata răspundea pețitorilor ca în totdeauna, după obicinuița sa parabolistă. Lucru ăsta băgă ghimp rău, ghionturi (boldituri), în inima pețitorilor. După ce și pețitorii ultimi, o țineau de *nieroadă*, dar din responsurile șoade ale fetei, pricepură că părinții săi nu-s acasă, și că încurând (îndată) vor veni, de ședere lungă, începură givan (vorbă) cu fata. — O, n'auzi băluțo! întrabă pețitorii: Unde-s duși părinții tăi? — S-au dus cu lemne uscate ca s'aducă de ăle verzi, răspunde fata. Nedumeriți (confuzi), pețitorii

† Ecătărăina, Cărălina Novacovicu n. Munteanu din Răcășdia, repăosată așezată pe catafalc. Lângă ea veghează îndureratul ei soț: Emilian Novacovicu

stau privind-se, făcându-și semne unii altora, din cari semne rezulta, că ei consideră fata de proastă...

Încearcă și acum cu o altă întrebare: — Dar veni-vor curând (îndată)? — Dac'ar ocoli mai curând, deloc or veni... dar de nu, vor mai zăbovi (întârzia). Răspunsul acesta începe tot mai mult ai întări în convingerea lor că fata, abunăseamă îi proastă și nu-i nici decât înțeleaptă, — după cum i se răspândise faima (vestea) cuminței ei... După acestea, o se întrebe și fata pe pețitori, că nu cumva, vor fi flămânzi și ce ar *popti* (dori) să mănânce? Fata le și făcu propunerea: Popciți ceva din c. r, o ceva dintre picioare? De întrebările acestea pețitorii se îngroziră, o declărară nebună și o părăsiră.

Spuseră ei și altora givanul avut cu fata vestită, harnică și cuminte... După multă resgândire, începură a se cam desmetici și ai cam ghici întrebările și răspunsurile încurcate. Pentru a se convinge de adevărata lor deslegare, merșeră din nou la fata Rocsanda, să le tâlcuiască răspunsurile și întrebările șoade din rândul prim. Fata le spuse: — Oameni buni! O nu-știți Voi (titlul de onoare) că carul, cu carele părinții mei au plecat la pădure, să aducă lemne verzi, e făcut din lemne uscate? Iar dacă vor ocoli mai curând (deloc) vor veni; iar de nu vor zăbovi (întârzia) le esplică arătând, că calea, drumul cel bun e totdeauna cel mai lung; pe când cel scurt e cu ciepașuri (groape) pociumburi (rădăcini de lemne), cari ușor pot să le trântescă (îmburde) carul, sau să le frângă vr'o roată, carea împrejurare le va lungi cu mult mai mult sosirea.

— Oameni buni! La noi mâncare din c. r is oauele de găină, cari pe acolo se fac. Iar mâncarea dintre picioare, e laptele și brânza.

Pețitorii după explicația făcută, o considerară de fată înțeleaptă. Ii picaseră însă dinții din gură și ca pețitorii să nu observe dificultatea, vorbea tot ținându-se de gură, vorbind numai cu jumătate de gură, se ruga de mamă-sa în versuri:

Taie maică tăieției,
Că vin pețitorii mei,
Ieși-le și-i cheamă'n casă,
Și-i așază după masă.

Și le dă de beutură,
Ca să nu mă caute'n gură,

Că n'am nici dinți și nici măsale,
Amar de zilele mele.

Luni veniră,
Marț veniră,
Mercuri veniră,
Joi mă pețiră,
Sâmbătă mă logodiră —
Duminecă mă pârliră (cununară).

Bate ciasu numa unu,
Mă duc mamă mă cununu,
Bate ciasu numai doi,
Mă duc mamă dela voi.
Bate ciasu numai trei,
Mă duc mamă azi cu ei.
Bate ciasu numai patru,
Mă duc mamă la bărbatu.
Bate ciasu numai cinci,
Mă duc mamă de-aici.
Bate ciasu numai șasă,
Mă duc mamă'n altă casă.
Bate ciasu numai șapte,
Mă duc mamă eu departe.
Bate ciasu numai opt,
Mă duc mamă eu de tot.
Bate ciasu numai noauă,
Mă duc mamă 'n casă noauă.
Bate ciasu numai zece,
Mă duc mamă dintre „fece” (fete).

Cumătră, cumetrie.

În părțile de sud ale banatului, cuvântul „cumătră”, „cumătru”, „cumetri”, se aplică unor membrii a unei manifestări vioaie din prilejul căsătoriilor. Se zice: cumătrul mare, cumătrul mic, cumetriei.

Din cele următoare se poate ușor cunoaște însemnătatea acestui cuvânt, folosit des și prin cărțile de cetire ale elevilor de școală sub numele de: „cumătra Vulpe, cumătra lupului” etc.

Locuitorii amintitelor ținuturi, obicinuesc ca cu ocaziunea

căsătoriilor să facă cuscii. Adecă: Nu numai că se încuscrează părinții mirilor prin împreunarea tinerilor, dar, chiar și participanții la această manifestație familiară să încuscrează între sine reciproc. Ca mijloc de încuscrire a neamurilor și a participanților la această ospitalitate le servește, așa zisa: „hora cuscrilor”. În această horă toți, fără cei jaluji, se înșiră în hora mare.

Tatăl mirelui începe încuscrirea prin aceea că se desprinde din șirul horei. Intră în mijloc și cu o perină procede, așternându-o înaintea cuscrei, mama miresei. Aceasta se pune cu genunchii pe perină, tot acolo vis-a-vis se pune și tatăl mirelui, îmbrățișându-se pe perină în mijlocul horei, carea-și continuă cursul, să sărută cu foc, cu dulceață, cu voie bună în prezența nuntașilor, cari de bucurie lrup în hohote, râsete și strigări de voie bună, dorindu-le ca încuscrirea să le fie de moșie. Adecă să țină mult.

Tot în forma de sus procede tatăl miresei cu mama mirelui, cari iar sunt aclamați de mulțime cu hurezături și voie bună.

După terminarea încuscririlor principale dintre părinții mirelui și ai miresei, urmează încuscrirea participanților la nuntă. Așa și tot așa, să perindă unii dupu alții, până ce să termină încuscririle între toți participanții.

După aceasta apoi toți oaspeții, unde să întâlnească să respecte și se întitulează reciproc cu cuvântul „cuscru” „cuscră”.

Se obicinuește ca ospățul de nuntă să fie mai intensiv, mai recomandabil și impunător să se ia cumetrii. Adecă o rudenie de-a mirelui, ori a miresei participantă la acest ospăț din libera sa voință și animat de iubirea încuscrirei, să angajează că dorește să aranjeze în casa sa și din contul său una cină dată în onoarea cuscrilor, participanților în nuntă.

Atare rudenie dacă e din rudeniile mirelui, să întitulează, pentru acest serviciu oferit nuntașilor, dintre cari și dânsul face parte, cu numele de *cumătru mare*; iar participanții la această cină, adecă cuscii, de rândul acesta li să schimbe numele în *cumetrii*. Și se zice că cuscrul N. N. a luat cumetrii.

Tot așa și dacă rudenia din partea miresei face acest serviciu i-se zice: *cumătrul mic*.

Să poate, că și o altă persoană ne'nrudită, carea din oarecare neprevvedere a fost lăsată afară, n'a fost invitată la ospățul de nuntă și dornic de a-și zice cu respectiva încuscrire un nume

de apropiere spre inнемuire, poate lua și el cuscii într-o seară în tractament. Acestei persoane apoi i-se zice numai cuvântul «*cumătru*», spre deosebire de cele două numiri anterioare. Actul cumetriei să petreacă întocmai ca și actul de încuscrire, cu puțină excepție că cele dintâi s'a petrecut în casele părinților mirilor, pecând acest act să petreacă în casa respectivului cumătru.

În legătură cu sărutul de încuscrire, poporul a inventat zicătoarea: „Nu bate vântul în arie, pentru că N. N. n-a făcut cuscii“ Adece nu s-a sărutat. Să știe, că înainte vreme, grâul să treacă în arie, cu caii și se alegea de pleavă aruncându-l cu lopata în vânt. — Drept aceea, ca să ai vânt, la alesul grâului, după mentalitatea poporului, poți face cuscii și fără a participa la nuntă și a lua parte la actul de încuscrire, — cu cine-ți place și îi plăci.

Răvășirea oamenilor.

Când Dzeu și cu sătana își separeau oamenii lor, să nascu ceartă între ei pentru un om. Fie-care din ei zicea că respectivul om e al său. Într'un târziu, zice Dzeu către sătana, că atunci când omul acela se așează la mâncare se va cunoaște mai bine că a cui va fi. Dacă și face cruce înainte de mâncare va fi al meu. Omul să pună la mâncare fără a-și face cruce. Văzându-l astfel, zice sătana către Dzeu, vezi că-i al meu. La acestea îi răspunde Dzeu: încă nu să știe, că va fi al tău sau al meu. Să așteptăm până după ce mănâncă, — gândea Dzeu în sine, că cel puțin atunci își va aduce aminte de Dzeu și-și va face semnul crucii, mulțumind lui Dzeu. — Isprăvind omul cu mâncarea, nu-și face cruce, să aruncă într'un pat, ridică dintr'un picior, și sloboade un pocnet teribil. I'al, fie-al tău, zice Dzeu către satana. Ba, că nici mie nu-mi trebuie — zice sătana. — Va să zică, nici dracului nu-i trebuie ce-i baș de tot fără rânduială.

Poezii.

Nevastă poale ciurate,
Bagă-mă slugă pe noapte.
Că nici o plată nu ți-oi cere,
Decât cotul gurei tale,
Să-mi samăn ghioccele.

Hopa, tropa
Pân' la popa,
Dela popa
La Vlădica,
Pentru o vorbă
De nimica.
Să bem vinu
Și răchia
Și să luăm
Pe Părăschia.
Că Părăschia-i fată bună
Când se cunună,
Cu bujori se 'ncunună.

Săracă lume săracă,
Cum trăiam cu mândra odată
Venia seara nechemată.
Dar acum vai de mine!
O chem și ea nu mai vine.
Dimineța când mă scol
Și văzui că-i patul gol,
Imi vine să mă omor.
Mândruță cu șorțu lat,
Fă-mi și mie loc în pat.
Țucu-ți mândră ochii tăi!
Țucă-i bade, fă ce vrei,
Că tot rămân ai tăi.
Fă, fă, mândruță fă
Că-s copil de văduvă.
Cu tine bădiță fac,
Că tu ești copil sărac.

Frunză verde din pădure,
Voinicii știu să fure
Fete cu ochii de mure,
Eu îi întrec,
Că fur fete de grec,
Albe ca neauă
Și cu ochii ca mărgeaua.

Fată proastă, vino'n grăgina noastră.
Să-ți aștern căbanița,
Să-ți pocnesc l.....ța.

Cucurigu Banda,
Mărită-te Sanda!
N'am după cine?
După Ion Cocora...
Că-i cu pană 'n pălărie
Și cu ciucuri la mincie...
Când pășește zurăște,
Inima se topește
Ca untura a de pește.

Ardă-te focu de Jii
De trei ori te ocolii,
Ce perdui nu mai găsii.....
O rujiță 'npupită
Și-o mândruță neiubită.
O rujiță tot rotată
Și-o mândră nesărutată.

Dacă s-o gândi și n'o zăbovi
Înapoi iar o veni, de noi doi bine o fi.

Bună calea fată mare!
Mulțumez Dumnitale.
O ai gură de vânzare?
Am avut-o și-am vândut-o.....
Dacă ai fi vr'un voinic
Ai căpăta gură pe nimic.
Numa ești un putrăgani
De-aia ceri gură pe bani.

Potecuța de pe coastă
E făcută de Persa noastră,
Tot mergând la trăgătoare
Ca să vadă ce are-n foale.
Are-n foale o lipitoare
Cu mâni și cu picioare.

Bace-i doamne, doi părinți
 Care strică doi iubiți
 Și-mpreună neloviți.
 Bace-i Doamne, nu-i mai da
 Cui strică dragostea
 Care m'am pomenit cu ea
 Încă din copilăria mea.

..... bătuță de stele
 Aseară ți-am dat inele
 Și-acum nu te văd cu ele.
 Spune-mi „agievărat“
 Inelele cui le-ai dat?
 De le-ai dat la unu însurat
 Să știi că te baț.
 De le-ai dat la un giune
 Mai bine nici nu-mi spune.

Sora mie, soră de cruce
 După om bătrân nu te duce,
 Că pleacă la cosit
 Suduind și drăcuind,
 Și mi-i traiul cu vătraiu
 Și mi-i cina cu prăjina.

Numa tu ce mi-i duce
 Dup'un cinierel voinic
 Că pliacă la cosât:
 Cântând și șuerând
 Și vine acasă, vesel, bucurând.

Glume.

Dintre toate mâncările, țiganului îi plac mai bine mațele, — mare lucru! Se însoțește țiganul cu un român și amândoi hait — să fure la oi, — să se sature de mațe. Eșiră din sat, afară la câmp, la coliba unui român ce avea multe oi și le ținea acolo. Țiganul știa, că oaia mare în foale, aia e mai mătoasă și de acestea mari în foale nu le trebuia multe, . . . una, două și ei se pot sătura de mațe. Păcurarul să încălță în colibă la foc, iar oile steteau în strungă, în ocolul colibei. Câinii erau lungiți la ușa coli-

bii . . . Țiganul avea să sară gardul, în strungă și hai, una, doauă peste gard.... și fuga. Iar românul să pândească pe păcurar la găuricea dintre bârne, să-i facă semn Țiganului când vede păcurarul că va încerca să iese din colibă. Țiganul sare în strungă, pune mâna, pe una, o lasă, apucă pe alta, nu-i place, și așa începe a scula oile, să afle pe cea mai mare în foale. Cum căuta el pe acolo, pune ochii pe una mare în foale, dar oaia nu stă, fuge, Țiganul după ea și tot o striga «*na măfoaso, ... na măfoaso*»! Căniile aud, aleargă într-acolo, ... păcurariul iese din colibă, Țiganul sare peste gard și împreună cu românul, o iau la fugă, iar păcurarul cu căniile îi aleargă dinnapoi. . . .

Nu-i bine.

La câteva zile, se înțeleg ei, că tot acolo au să-și mai încerce încă odată norocul, dar așa ca acum Țiganul să păzească la gaură și românul să fure. Merg . . . Păcurarul tocmai mestecea coleșă, iar la o parte de foc era «*Ciganea*» cu clisă și jumere. În partea «*țigănei*» sta cimpit un mât care din când în când își întindea laba și se îndopa din jumere. Țiganul văzându-l, i se scurgeau bale din gură. Când mâtul întindea laba, Țiganul striga printre bârne . . . «*pst*» . . . mâtul întinde, Țiganul iar strigă «*pst*»! A treia oară mâtul scoate din «*Cigane*» o bucată mare, Țiganul nu mai poate răbda și strigă cât poate: «*Pst la dracu, nu mânca clisa românului*»! Sare păcurariu, căniile, și iar o iau la fugă, fără ispravă. De acum nu s'a mai însoțit Țiganul cu românul la hoție, sau făcut oameni de omenie.

Un român cu un Țigan furară dintr'o pădure o vacă, o duseră într'un ogaș afund ca acolo s'o junghie. Țiganul nu se pricepea la belit și junghiat. Deci ca atare trebuia să păzească în vârful dealului și să șuere de trei ori când va vedea că vine cineva, ca românul să poată lăsa vaca și să fugă neobservat. Cum ședea Țiganul în vârful dealului și făcea ochii tot roată împrejur, iată că vede un român că suie pe deal. Țiganul fără a fi întrebat de român și agrăi: — «*Ori o vacă albă cauți?*» — «*O vacă albă*», răspunde românul. — «*Apoi mâncația-și... încoa să o cauți*» arată Țiganul... și încoa, și încoa, iar în ogașul ăsta să nu te duci, că o ursoaică a scos pui și te mănâncă!

— «*Ba eu tocmai acolo o să mă duc, că poate, că chiar ursoaica o fi dus-o la puii ei*».

Țiganul în loc să fluere, cum sau înțeles, el tot înfricoșă pe român cu ursoaica.

Astfel coborâra până în ogaș și când era la 20 de pași de românul care belia vaca, țiganului îi veni în minte de cele vorbite cu flueratul. Incepu să fluere... Era prea târziu.

Intr'o pădure un țigan ardea lemne, din cari apoi făcea cărbuni. Pentru treaba asta șezuse mai multe săptămâni în pădure, eămășile i se do negriră. Merindea i se do sfârșise. Ce să facă? Il ajunse și dorul de băbucă, o să meargă în sat. Dar n'o să meargă gol la copilași.... Incarcă un sac cu cărbuni, îl ia în spate și pornește la drum. Auzise însă că în valea dintre dealurile pe-a căror culme mergea el, o ursoaică scosesă pui. Aceasta era foarte înfricoșătoare pentru că tot răpia și ducea la pui. Țiganul din fire fricos, ca să sperie ursoaica, doar ea e numai una și țiganii sunt mulți, o înfrica și tot o chema zicând: *"Țiganii pe deal și ursa pe vale, na ursa, na"*.

Trecuse cu sacul pe sub un fag bătrân și un creang să împlântă în sac, țiganul isbi odată, isbi de două ori, de frică nu mai întoarse capul, să vadă că cine e. Era în credința, că ursoaica a împlântat ghiara în sac și acum o să-l mănânce. Năpus-tește (părăsește) sacul și o ia din resputeri la fugă. Când să coboare pe deal la vale, să întâlnește cu un român, carele văzându-l așa de speriat, îl întreabă: — Dar ce-i măi, de ce fugi așa? — Hei! Apoi de ce fug eu, să fugi și tu, și n'o slăbește din fugă. Românul intra mai afund în pădure și afla sacul țiganului cu cărbunii. Așa află el, că de ce a fugit țiganul. Când l'a întrebat altă dată, țiganul a spus, că ursoaica i l'a smuls din spinare.

Preotul din satul X- la Herovic ese cu darurile și după ce pomenește pe Maestatea Sa, pe Episcop, pe cetitori și popor, mai adaugă dela sine zicând: *"Pomenește Doamne și pre Dl Franz Chislinger, că prea bun preten a meu a fost"*.

Un bogat a plecat în voiaj. În absența sa a lăsat să-i conducă averea pre o slugă foarte încrezută. Auzind sluga de reîntorcerea stăpânului său, îi ese'nainte, să apleacă până la pământ și'l salută frumos. Domnul voios de așa complimente, îl intrabă cu bucurie: Na, apoi ce e mai de nou pe acas, de când am

plecat eu? Nu știu pe care coardă se încep Măria ta, pe a groasă, ori pe a subțire?

— Incepe pr'a subțire îi zice Măria Sa.

„Apoi me rog Mării-Tale, să știi, că ne-o murit, cătaua neagră”.

— Aia nu face nimic!

„Ei, Măria-Ta, dar nu mă întrebi, de ce-a murit?”

— Apoi de ce-o fi murind? — întreabă Măria-Sa.

„A mâncat prea multă carne, că ne-o murit și iapa a mare”.

— Iapa mea cea frumoasă?

„Așa, — iapa, sireaca — Măria-Ta?”

— O, ce rău îmi pare! — Dar bine, ce io fost iepii?

„Da'n vezi, Măria-Ta, o sângerat, că o fost prea grea mama D-Tale, pe care am duso la mormânt.”

— Vai de mine! — și mama a murit!?

Țiganul ce și perdu-se găștele intrabă pre un român cu care se întâlnește când le căuta: „Mă rumânică, n'ai văzut găștele mele?” — Dar câte ai avut? — Zece și mai una, răspunse țiganul. — Văzui colo în deal unsprezece, zise românul. — Nu's ameale-o, nu's ameale-o, începu țiganul a se văicăra și aș smulge chica din cap, că eu am avut numai zece și mai una, — zece și mai una ...

Pentru ce-s Jidovii pistriți pe față?

După ce jidovii au adus sentință de moarte și l'au răstignit pe Isus Chr., de bucurie că s'au văzut scăpați de el, s'au adunat într-o seară la o cină comună. Să intinse între ei o dispută despre Isus, că nu-i D-zeu și că nu va învia etc. De cină li s'a servit zeamă de cocoș. Archiereul Caiafa ca să întărească nedumnezeirea lui Christos și că nu va învia, zise: — *„Atunci o fi Isus Christos D-zeu, când acest cocos o învia și o va mai cânta cucurigu”*. Nu gătară bine vorba și toate bucățile de carne din blid se adunară la olaltă și cocoșul se făcu întocmai ca unul viu și din blid se ridică în picioare, bătu din aripe și cântă cucurigu, stropește cu zeama ferbinte fața celor din jurul mesei. De atunci jidovii sunt pistriți, pătați pe față și pe mâni și puțin cam cocoșați de spate, că sau pitit după masă, să nu-i ardă zeama și așa au rămas până astăzi.

De ce nu mănâncă Jidovii carne de porc?

Un jidov ascuns pe mama-sa sub o covată mare și întreabă pe Isus, că dacă e el Dumnezeu, să ghicească, ce e sub carliță? Isus spuse că e o scroafă cu șapte purcei. Ei începură a-l bate.

Când, însă, luară carlița, era o scroafă cu șapte purcei. De rușine și supărare mare, jidovii nu mai mănâncă carne de porc.

Protopopul în vizita sa din cerc, ajunge într'o comună, la un preot. Era la prânz. Preotul pune prânzul, dar taiere nici vorbă să pună la masă. Protopopul se cam jenează, dar în sfârșit o să întrebe preotul: — *„Părinte! Cu tatierele, farfuriile, de pe poliță ce faci?”*

— *„Acelea le pun la masă, când vin oameni de omenie”.*

— *„Dar cine-s oamenii de omenie?”* — *„Dar, apoi, chinezul și ișpanul! . . .”*

Mama Pădurii.

Ajuns omul într'o nefericire, nu știe la cine să mai alerge, să-i ceară sfatul și ajutorul. Cearcă și de un simplu paiu să l apuce, să se razime de el, ca așa să se poată scăpa din năcazul în carele a picat. Cu altă durere, de fapt, nici că nu mai știe omul cui să se adreseze, ca să-l scape din primejdia în care a ajuns el, sau membrul familiei sale. E foarte grea presimțirea sufletului ajuns în complectă desperare!

Toate le supoartă omul, dar lovitura, când e amenințată ruperea vecinică a legăturii dintre bărbat și soție, e de nedescris! În asemenea caz își ia refugiul năcăjitul chiar și la lucruri, pe cari nici odată în viața lui nici nu le-a auzit, dar cum să le fie și văzut . . . Bucuriile cu care aleargă omul după leacuri ca să-și salveze iubitul, cu toții o știm.

Românul din firea lui el, e foarte priceput: În caz că nu poate ajunge la un rezultat mulțumitor prin lucruri reale, el își ia refugiul și la lucruri închipuite, născocite (inventate) de unul și de altul. Așa, dacă are pe cineva bolnav el încearcă cu diferite legături și compoziții proprii, casnice, recomandate ca foste le-cuitoare și folositoare cuiva.

Schimbă, înlocuește, medicina casnică la tot momentul dat, după cum îl influențează și îndeamnă deaproapele său. Numai

în cazuri de agonie a bolnavului și foarte rare ori și atunci să îndreaptă cu neîncredere și cătră medici, numai și numai, ca să poată zice că a încercat și asta. Înaintea lui, e mai de valoare o babă proastă, carea să dă, să girează pe sine în public ca autorizată de D-zeu sau de cele miluite ca să fie ea lecuitoare gratuită și din vocațiune, să dea leac bolnavilor, decât știința medicală.

Versiunea poporului e, că descântătoarea și vrăjitoarea aduc leacu sau te scapă de rău numai cu un baciș benevol, de câțiva cruceri în scopul ca să fie leacul, tămăduirea bolnavului; pecând medicul, așa-i mentalitatea lor, numai de aceea s'au făcut medic, ca să stoarcă banii dela poporul sărac, să se înavuțească pe sine.

În modul acesta comparează poporul baba vrăjitoare și pe medic.

În năcăzuri, desperatul după ce-a probat cu toate leacurile ce i le-a spus unul și altul, că le-a folosit la morhuri de atare natură și după ce a încercat descântecul miluitelor, al moronilor, strigonilor și altele, . . . din auzite a mai înțeles că în pădure există o ființă supranaturală, carea supraveghează pădurile, le îngrijește, le crește, apără de răufăcători, și pe cei ce cu cugetul rău intră în pădure și cearcă acolo să facă numai stricăciuni, îi ologește, le aruncă asupra lor lemne de le frânge mânele, le îndreaptă săcurile să-și taie picioarele, le frânge carul, roata sau altceva. Dinpotrivă, însă, pe cei ce cu sfială și evlavie intră în pădure, — care e stăpânirea ei, — dacă's slabi, le ajută la tăiatul lemnului, la încărcat, îi păzește pe ei și pe trăgătorii lor de toate primejdiile ce li s'ar putea întâmpla.

Pe lângă toate cele arătate, să susține cu multă credință, că bunătatea ei în năcăzurile oamenilor e foarte mare. Ea le mai dă oamenilor năcăjiți sfaturi de îndreptare, și le prescrie leacuri sau le îndreaptă viața că cum trebuie să se poarte în viață, ca să se poată scăpa de năcazul în care a ajuns.

Pentru toate aceste calități, poporul o asemeneaază cu chipul unei femei ce stă ascunsă prin desișul pădurilor. Și de oarece ea să arată ca o mamă îngrijitoare a pădurei, poporul pe aceasta ființă supranaturală o numește: „*Mama Pădurei*”.

Când cineva vorbește lucruri fără rost, neînțelese, îi se zice: „*Mama pădurii să te știe ce spui*”.

Unei femei ce nu-și regulează părul, umblă cu el tot încălțit, podit, vâlvoi, i se zice: „*Ești mama pădurii*”.

Adecă, poporul susține și crede că ceea ce mintea omenească nu poate cuprinde, mama pădurii pe toate le știe, ba mai știu și ce să afle în ascunsul omului.

Mama pădurii mai are și puterea de a profeti ce i să poate întâmpla unuia sau altuia făcând un lucru.

Necredincioșii în existența „Mamei pădurei”, abuzează de numele și puterea ei, inventând în contul ei povești absurde, pentru seducerea celor simpli creduli. Din următoarele născociri nebazate se poate ușor explica:

Să susține că: *„Cine face rășchitoare, muerea-i moare.”* Drept aceea, ca să nu-ți moară muerea, se lasă facerea, construirea rășchitoarelor numai oamenilor văduvoni. Să știe apoi, că „Mama pădurii”, toate sfaturile le insuflă ea prin o putere ascunsă, ce și se transpune în interior, dar ea nu se arată nici cu glas auzit și nici în persoană văzută.

Șarlatanii, cari voesc să înșele pe deaproapele său, se prefac în chipul ei, dar acestea nu în ascuns, ci tare dau povești, ca să audă cel ce cere sfatul ei.

Un exemplu:

Un om lucra ziua și noaptea și era foarte vrednic. El avea o soție ce-o lăsa acasă, să poarte grija casei și să îngrijească pentru îmbrăcăminte. Adecă: să toarcă, să rășchie torsul să-l facă motcă. Motchele să le înalbească, punându-le în vatra focului cu cenușă și var, să stee acolo câteva ore, apoi să le scoată să le limpezească. După acestea să le pună la fertură și să toarne pe ele apă ferbinte, ori leșie de cenușă, până când motchele toarse din cânepă albesc. O mai însărcina bărbatul să facă gheme și ghemele să le adune în sucală, și pe mosoară. Mosoarele să le pună în alegătoare și să le oardă pe oarzătoare, ori pe un gard. Orzala, coarda, să o adune apoi pe sul, adecă s'o învălească. Firele din coardă să le dea prin ițe și prin spată, apoi să țese pânză și să facă cămăși, cioareci, obele, sucne etc., pentru membrii familiei. Așa lucrau femeile pe atunci, nu ca acum să cumpere tot deagata. Femea se gândea la toate aceste îndatoriri și se desgustă. A tors un singur fus de tort și până ce omul era zilnic la lucrul câmpului, pe ea sârmana o cuprinse lenea și somnul. Tot așa și iar așa, petrecea ea zilele în lenevie și somn. Odată bărbatul își vine în fire și o întreabă: — Măi muere! dar torsa-i tu ceva? — Am tors bărbate, cum să nu fiu tors. Indată să sui

în podul casei și tot unul și acelaș fus îl arăta bărbatului prin ocna podului zicând: — uite bărbate, se ducea cu el îndărăt în pod și iar pe acesta îl arată și tot așa.

— Vezi bărbate câte fuse am tors eu și lea-și fi rășchiat, dar n'am rășchitor. — Așteaptă puțin că mă duc în pădure și-ți fac rășchitor, să nu șezi tu de răul rășchitorului.

Muerea pe o cale ascunsă, se ținea împrejurul bărbatului care căuta jipuroni să-i facă rășchitor. Din ascunzătoare încontinuu ea zicea: — „Cine face rășchitoare, muerea-i moare”.

Auzind omul că pentru că face el rășchitori, o să-i moară muerea, să lasă și să asculte cum îl învață mama pădurii. Muerea triumfase.

O altă curiozitate legată de povețele «Mamei pădurei».

Un biet om vai de el, îmbătrâni-se june neînsurat. În viața lui nu cunoștea nimic din toate șireteniile muerești. Acum la bătrânețe, în vrâstă, om vechi, o să se însoare și el, pentru că nu-i mai dedeau pace neamurile, vecini, cunoscuții. Sătenii cu mic cu mare, îl ocărăsc, că-i rușine să moară june neînsurat.

Cu cine să se însoare? Tot cei din jurul lui, carii îl îndemnară la însurătoare, îi aflară o fetiță tânără, dar săracă. Ce o să facă moșul, să învoește, că de! așa vrea lumea.

Multă milă avea moșul de fetița aceasta, acum nevasta sa! Nu s'ar fi cugetat el la ceva necuviința, să-i zică, nevastei sale, ferit-o doamne! E tânără, gândea el, las-o să mai crească... O lăsa în toate diminețile să doarmă mult, n-o scula până târziu.

Moșul bucuros că are și el pe cineva lângă el, făcea focul, aducea apă, pregătea mâncarea. Când erau toate gata, o scula, zicându-i: „Scoală draga moșului de mîncă”. Nevasta-sa se scula, mîncă, era veselă!!!

După un timp, sătulă bine, să tot cotea, să isbea, să făcea voioasă și să tot arunca pe moș. Moșul o considera ca pe o copilă și nici de cum nu-și presupunea el ca nevastă-sa, așa tinerică, are alte aspirațiuni amoroase. Trecură câteva luni și moșul tot o creștea, și o iubea, ca pe un lud, copil nevârstnic, dar nu cu iubire păcătoasă.

Fata s'a supărat, că ea a așteptat dela bărbatul său alt-ceva că de aceea s'a măritat și nu s'a călugărit. Intr'o zi, mînioasă, să duce la mamă-sa și-i spune; că divorțează și nu se mai duce la el.

Soacra, muere mai bătrână și cu experiență, îi zice: „Nu, draga mamei, să nu faci aceea”. „Du-te tu îndărăt la moș și deloc cum ajungi, te fă bolnavă rău și te culcă în pat”. „Știi că în cazul acesta el va veni la mine”. „Eu voi pregăti lucrul cum trebuie să fie”. Așa a și fost. Moșul plânge, își rupe chica din cap, (părul), de frică că o să-i moară nevasta. Idată se și duce la soacră-sa.

Aceasta îl compătimentește apoi îi dă sfatul: să se ducă în cutare și cutare ce pădure, că acolo e „Mama pădurii”, să o întrebe de sfat și de leacul nevastei sale. Soacră-sa pe o cale laterală, să duce în urma moșului nevăzută și se ascunde în pădure. Moșul ajungând în pădurea amintită, începe cu glasul înecat în plâns de mila mueri și întreabă:

Mama pădurii! mama pădurii! ce leac să-i fie muereii mele că pier?

Soacră-sa din ascunziș, îi răspunde, în locul mamei pădurii: „S'o îndrăgostești că-i trece”. Moșul reîntors acas, urmează sfatului primit dela „Mama Pădurii”. Dimineața următoare, s'a sculat nevasta înaintea moșului, a întocmit toate, și a pregătit și mâncarea. Sculându-se moșul, vede cu bucurie atâta rânduială, atâta veselie, vede că boala nevastei s'a dus. Se puse moșul pe gânduri și începu să plângă exclamând: „O prostul de mine, de ce n-am știut mai de mult, să nu-mi las nevasta în chin și supărare”!

Acestea-s istorioarele legate de „Mama pădurii”; pe cari poporul le istorisește și arată prin ele șiretenia femeii.

„Vâlva”.

Poporul susține cu multă credință, că fie-care teritoriu (hotar de pământ) are câte o vâlvă, câte o femeie sau un om investit de D-zeu cu putere de vâlvă. Acestea cu toată puterea lor, apără sămănăturile din câmpul predat lor în pază, de piatră (grindină), furtuni și alte rele ce provin din atmosferă.

Omul sau femeia vâlvă, să respecte cu multă credință de toți ca cei mai curați, chiar și de cât persoanele puse anume, să susțină curățenia credinței în popor. Contra persoanelor „Vâlve”, nu se va auzi grăindu-se, sub ori și care împrejurare, ceva rău. Mai curând se vorbește contra preoților lucruri rele, atribuindu-le unele și altele necuviințe, decât contra vâlvelor.

Încercarea cuiva de a arunca insulte în contra persoanelor recunoscute ca „Vâlve”, este momentan oprită de cei prezenți și

sunt provocați să tacă, să nu se prindă de ei, să le dea pace, ca respectivii sunt rânduiți, destinați, la aceasta încă dela naștere și nu e în puterea lor de a se abține dela această însărcinare. „Vâlvele” se și jirează pe sine ca atari înaintea poporului; drept aceea, nici nu-i mirare că poporul îi și prețuește și respectă. Așa d. e. Ori ce-ar prevesti dâșii despre ploaie, grindină, furtună, nerodirea grâului, cucurăzului, etc., poporul ia cu spaimă și mult respect la cunoștință, temându-se de o astfel de întâmplare rea asupra hotarului comunei lor. Oamenii vâlve sunt aleși și denumiți de D-zeu prin miluite (zine). Miluitele (zinele) trimise de D-zeu la respectivul om sau femeie cu însărcinarea de a-l provoca să rămână vâlva hotarului comunei sale, — merg noaptea la ei în vis și-i descoper voința lui D-zeu. De cumva, acest om sau femeie provocat de zine, nu voește să-și înceapă activitatea după însărcinarea primită prin zine dela D-zeu, trăgându-l de astăzi pe mâne, începerea funcțiunii, miluitele îl ologesc, (iau puterea din picioare) orbesc, mușesc sau îi fac alt rău. Mulți oameni și femei destinate ca Vâlve, primesc însărcinarea de atari, numai după ce mai întâiu a fost pedepsit cu una din pedepșele amintite. Respectivii se decid numai după pedepsire a intra în activitate, temându-se ca să nu urmeze cumva chiar și moartea.

E îndreptățită temerea lor de a nu primi așa ușor funcția de vâlve, pentru că îndatorirea Vâvelor e foarte grea. Vâlvele au să răspundă singure ele înaintea lui D-zeu pentru toate relele din hotarul lor.

Cu deosebire în timpul verei, vâlvele au cea mai mare trudă (obosoală). După cum am amintit. Teritoriul fie-cărei comune are câte o vâlva. Dacă teritoriul e mare are și două vâlve. Întâmplându-se cumva că vâlva unui teritoriu a murit, vâlva teritoriului vecin, e deobligată a îndeplini și a apăra teritoriul vacant, până la întregirea lui prin altă vâlva. Vâlvele adevărate au îndatorirea să alunge, să respingă norii ce se arată încărcăți cu grindină de pe hotarul comunei lor, împingându-i, mânăndu-i în hotarul vecin.

Tot această mențiune o are și vâlva hotarului vecin, adevărat, de a alunga norii cu grindină în hotarul acesteia. În caz că vâlvele au puteri cam tot egale, și nu pot să-și îndeplinească însărcinarea, cu alungarea norilor și nu pot să se biruie, se iau la luptă, sus în atmosferă și de acolo, din înălțime, luptându-se,

N

își dau în jos, până la pământ. Prin căderea lor către pământ, în aer să formează un vârtej, numit: „Bolbură”. Aerul pus în mișcare prin căderea lor, întoarce toate paiele și gunoaiile de pe pământ, ridicându-le iar cu sine în sus și iar în jos Oamenii, cari din întâmplare, să află pe locul unde se cobor vâlvele jos la pământ, și sunt învăluiți de „bolbură”, (de vârtejul cu paie și țărână), rămân strămuciți: orbi, proști, ori cu alte îmbolnăviri. Ca să nu li se întâmple nimic, în asemenea caz, de luptă a vâvelor și dacă se află în bolbură, imediat trebuie să se lungească la pământ, să stee așa lungit până ce piere bolbura. Cei ce se află mai departe să stea locului, până trece bolbura. Acestea sunt măsurile de precauțiune.

Înălțarea omului sau femeii Vâlve în atmosferă se întâmplă așa: Omul sau femeia vâlve, pe timpul când se pronunță tempestatea și trebuie să se ridice în atmosferă, e cuprins de un somn teribil, mortal, doarme dusă, nu știe nimic de el. Puterile-i es din corp, se înalță apoi sus în aer. Acolo sus își ia forma de noor și se preface, după cum e insignia hotarului său: unele în rac, altele în cal, pisică, bou, om, femeie, lup etc. Adecă, se formează în atmosferă un nooraș în formele amintite. Noorașii acestea „vâlve”, împing apoi noorul încărcat cu grindină în o parte sau în alta, scutindu-și fie-care hotarul comunei sale. Aceasta e „vâlva” în credința poporului român.

Natura și învățătura.

În vechime când toate erau cu totul altfel, nici împărații, nu erau așa ca acum. Pe atunci trăia un împărat care să certa cu nevastă-sa împărăteasa, și nu se puteau nărați. Împăratul amărât până în adâncul sufletului său de purtarea urâcioasă a nevastei sale desprețuia din toată inima sa tot genul femeesc.

O! de ar da D-zeu, să capăt un copil, n'aș concede pe lumea toată ca el să se căsătorească cândva, în viața lui, să-și mai ia și el trai rău și să-și afurisească viața și zilele ca mine!! L'aș crește retras de lume, să nu cunoască în anii lui de fel crac de femeie. I-aș spune că femeile sunt draci, le-aș descria cu colorile cele mai rele, ca în inima lui, să se nască urâciune și dispreț a tot ce-i de gen femeesc. Așa-și cugeta în sine împăratul.

Nu peste mult, nevasta îi naște un băiat. Împăratul îl ia înmediat dela mamă-sa. Își caută un om învățat, adecă un dascăl.

Se tocmește cu el de plata ce-o cere, ca să-l crească, să-i dea toate învățăturile trebuincioase unui împărat, până la vârsta de 24 ani. Împăratul, în scopul acesta, a și zidit în cutare ce pădure îndepărtată un castel, la care nime altul nu poate străbate decât numai ei, pe calea ce dânsul a făcut-o. Și apoi ca să nu poată, mai cu seamă, femeii ajunge acolo, el va pune și pază, carea va păzi drumul ziua și noaptea. Pe copil în învățătură să-l facă a urî genul femeesc. Nici să nu se demită a-i descria femeile, ca așa, el să crească fără a ști că pe lume sunt și femei.

Dascălul se sfătuiește cu mai mulți învățați de propusul împăratului. Aflară în fine, că înțelegând împăratului de a-și crește copilul retras de lume, fără a ști el că pe lume, pe lângă oameni, mai trăiesc și femei și că omul poate trăi și fără trebuința femeii, — e zadarnică. — Li împărtășiră împăratului zicând: Natura influențează mai tare asupra omului, chiar mai mult de cât și învățătura. Și el, împăratul, n'o să ajungă să-și vadă dorința împlinită. Li aduseră ei exemple cu o mătă (pisică), carea era dresată ca la cină, până cei din jurul mesei cinează, ea ținea cu labile sfeșnicul cu lumânarea aprinsă. Unul din învățați, fără veste, slobozi (lăsă) pe masă printre farfurii un șorecel. Măta deloc aruncă lumânarea și ia-o după șoricel... Cu aceasta documentară, că măta dela firea ei, e aplicată să prindă șoareci. De și învățată să țină lumânarea la cină, totuși, când văzu șoarecele — toată învățătura, pe lângă firea ei dela natură, — e nimica. Împăratul nu se lăsă capacitat... Li luă, și hait la castel în pădure. Bunătăți erau destule acolo. Dascălul își începu rolul său. Copilul creștea din zi în zi tot mai mare. Pe lângă truda ce o desvolta dascălul, nici copilul nu se lăsa, că învăța de minune toate științele. Când ajunse copilul vrâsta de 24 ani, împăratul îl lua și-l duse în cetate, apoi în casa împărătească. Toate lucrurile ce le vedea copilul, îl mirau și întreba pe împărat că ce-e asta, ce-e aia și tot așa.

Împăratul îi dăde voe ca să-și aleagă ceva din cele ce-i plac, că el îi va cumpăra. El văzuse și femei, despre cari i se spusese că-s draci. Tocmai acum vede el o nevestă frumoasă, mândră, care trecea alături... .

— Uite tată, eacă... cumpără-mi dracul acesta ce trecu! — Nu se poate. — Ba da. Să-mi cumperi! Împăratul la desele alarmări ale copilului, ca să-i cumpere dracul acela, nu putea, că de ar fi și voit, ea era nevesta unui general. Copilul din ora aceea începu a

deveni îngândurat, trist, nu mânca, nu dormea. În cele din urmă, tatăl său, de și ar fi voit să renunțe dela propusul său și să-i ia alt drac, copilul pretindea numai și numai pe acela, iar aceasta neputându-se, copilul muri. Mare jele îl cuprinse pe împărat. Acum să convinge împăratul, că toată învățătura, pe lângă natură, e nimica. Dumnezeu când a făcut făpturile sale, le-a și dăruit cu un dar, un imbold secret, pe care învățații îl numesc natură. Toată învățătura, pe lângă natură, e numai o cărpitură.

Cine ce dă, sie-și dă.

Se zice că în lumea aceasta trăia un om foarte bogat, carele se desfăta în toate zilele, iar pentru săracii cari cereau milă, nu avea îndurare, măcar cătuși de puțin, — ci din contră cu vorbe răstite îi alunga dela dânsul. Nu voia să știe de pomene, prasnice, cinste, ajutorarea săracilor . . . cum o fac toți românii. El îngrijia numai de sine. Astfel și-a petrecut zilele vieții, trăind numai pentru el. Murind omul bogat, doar toți suntem muritori, ajunse în lumea cealaltă. Ce văzu acolo? Mese întinse și îndesate cu bucate, cu lumânări aprinse și cu câte toate. La fie-care masă păzea proprietarul cu un băț în mână. Nemții și alte nații de oameni cari nu vor să știe de pomene, în lumea aceasta, acolo n'au nimic, ci trăesc cu ce pot apuca dela cei cu pomene.

La locul bogatului nostru nu era masă cu mâncări și beuturi, nici nu era iluminată, ci era un loc gol . . . întunec, în care ședea dânsul trist și supărat. Trecând D-zeu pe acolo și zărintu-l, îl întrebă, că de ce e așa? N'are oare nimica? — „*Ba am avut destule bogății*“, răspunse bogatul, „*trebuie să le aduc aicea*“. Mă rog, lasă-mă, să întorc încă odată napoi în lumea viilor, ca să-mi aduc de acolo toate ce-mi trebuiesc. — „*Du-te*“, zise D-zeu, dându-i un termin de doi ani, ca până atunci să se îngrijească, cu toate cele trebuincioase, pentru lumea vecinică.

Ajuns omul iar în lumea viilor, se puse în acești doi ani și din toate puterile, zi și noapte n'a mai odihnit, încontinuu lucra, strângea și păzea cele agonisite ca ochii din cap, — până ce-și strânsese de toate. Ajungând și timpul de reîntoarcere, se duse la un pitar, tocmai doauă cară lungi de pită și după ce-și mai luă și alte lucruri ce-a văzut la mulți din lumea vecinică, se pregăti de drum. Le încărcă toate în cară și plecă în lumea cealaltă. În drum, îi eși înainte un cerșitor zdrențuros, se rugă cu mâinile

încrucișate și în genunchi, să-i dea o pâine. El nu voi. Cerșitorul, bagseama, fiind foarte flămând, se repede, apucă cu puterea o pâine, o ia la fugă, bogatul după el, ba ici, ba colo să-l ajungă,... în cele din urmă îl și ajunse. Incepe a-l croi cu sbiciul până îi scapă pânea în tină. Toată se mănjise, în cât abea se mai cunoștea că-i pâine. Văzându-o așa de murdară, și ca să nu i-se ime și celelalte pâni de ea, i-o aruncă cerșitorului. Acesta prinzându-o, zice: „*Bogdaprost*“. Implinindu-se cei doi ani dați de D-zeu, fu trimis Arhanghelul după sufletul lui. Il duce iar în lumea cealaltă.

Se pomenește iar în locul său de mai înainte, în lumea vecinică . . .

Înainte sa, nu era nimic din cele agonisite, decât numai pânea murdară, ce-i dedu-se cerșitorului. Rușine îi era, — ar fi voit mai bine să fie și fără acea pâine! El nu putea dispune nimic acolo. Vine iar D-zeu și agraându-l, îi zice: — „Ce-i cu tine, iar așa ai ajuns aici?“ — „Iar Doamne, căci cum am ajus aici, eu nu știu, am grijit de toate și am plecat cu ele aici“. „Acum văd că numai eu sunt aici“. „Lucrurile mele n'au ajuns“. Atunci îi zise D-zeu: — „Nu-i așa, tu nu doi ani, ci zece ani să fi fost în lumea cealaltă, tot aici n'ai fi adus nimic“. În lumea vecinică aflăm numai aceea ce dăin săracilor“. Deci bine zice românul: „*Cine ce dă, sie-și dă*“.

Cine îndeamnă pe oameni să fure?

Un om sărac, de câte ori mergea la oraș, să-și cumpere ce-i trebuiește, trecea pe lângă un lemn foarte gros ce era în marginea drumului. Odată, îi ieși de după lemn un om, care se făcea că merge și el la oraș. După vorbă în deal, vorbă în vale, să împrietenesc, se fac ortaci buni. Prin oraș umblau tot amândoi. Intorc iar amândoi. Când au ajuns la lemn, el merge acas, ortacul rămâne aci. În alt rând merge omul iar la oraș. Ortacul iese de după lemn și merg împreună. Prin oraș, ortacul apucă a fura, ba una, ba alta, încât umplușă un sac. Când ajunseră la lemn și o să se despartă, ortacul îi dă sacul cu lucrurile furate lui. Acesta nu voia să le primească că se temea, era om de treabă, om de omenie. Ortacul său însă, cu vorbe îndemnătoare, îl înduplecă a-l primi. Așa făcu în mai multe rânduri, până în cele din urmă și omul nostru sărac și de omenie, fura tot ce

vedea cu ochii și nime nu-i prindea. Ajunse un hoț vestit și bogat mare. Odată, omul fiind singur, încercă a fura, dar fu observat, apoi peptenat cum trebuie. Că numai când e cu ortacul său furau neobservați, îl băgă pe gânduri și se temea, că ortacul lui, nu poate fi altcineva, decât numai . . . bată-l crucea. Voește să se lase de furat, dar ortacul nu-l îngăduia. Să se convingă mai bine, ceru sfatul unui preot. Preotul îi spune: ca să-și cunoască ortacul, să se ducă și să se spânzure cu o ață de o creangă a lemnului lor de întâlnire. — „Leagă-te de mijloc și vei auzi ce va zice el când te va vedea spânzurat, — atunci îl vei cunoaște, că e om sau chiar necuratul“. Așa și făcu.

Când îl vede ortacul spânzurat, nu mai putea de mânie. — „Hei! Zice el: o aicea te-ai spânzurat“? Eu voiam să fi tu spânzurat în mijlocul târgului . . . să te vadă toată lumea, dar dacă aicea te-ai grăbit, fie-ți de bine! Omul coborându-se nu mai putea de frică. Se duse la preot, își făcu molidvă și rugăciuni de iertarea păcatelor, ca să se depărteze de el sătana, să nu-l mai poată îndupleca a face păcate. Nu mai fura nimic, întoarsă la unii, iar altora le plăti prețul lucrurilor furate, până rămase sărac, cum fusese mai înainte, apoi începu de nou prin muncă cinstită a-și adună avuție mare, carea a ținut mult: din neam, în neam.

Satana pe oamenii săi îi astrucă cu ciurul ca să nu-i arate lumii de odată. Tot treptat, apoi ridică ciurul de pe ei, până când, îi destrucă de tot și-i arată lumii. Satana atunci se râde de ei.

Aflat.

În vremea de demult, când nu erau nici căi ferate, nici drumuri de țară și nici că erau oamenii așa știuți, ca astăzi, negoțul îl aduceau din orașe foarte depărtate, în desagi pe cai. Călătoreau multe zile până la orașele de unde își cumpărau negoțul. Pe timpul acela era un neguțător, carele întorcându-se cu negoțul cumpărat dela oraș, a inserat într'un sat. Fiind mai la toate casele lumânările stinse, văzu la o casă micuță lumânare. Neguțătorul bătu la fereastră și se rugă de stăpânul casei ca să-l lasă în casă, să se odihnească peste noapte, că e foarte ostenit și afară-i timpul recoros, nu se poate odihni. Cu plăcere frate te-aș primi, dar să-ți spun rușinea singur, nevasta mea a născut un băiat. Afară de aceea, locul în casă e cam strâmt, n'am nici pat să-ți dau. Neguțătorul se rugă ca să-l lase în casă, apoi măcar pe jos să se culce, numai

să știe cel puțin că e la scuteală, nu e în câmp. Omului făcându-i-se milă, îl primi. După ce cinară se culcară. Neguțătorul, ca toți cari-și schimbă patul lor de odihnă, și fiind și pe jos; apoi îngrijat că nu știe ce fel de om va fi stăpânul casei, nu cumva peste noapte să-l jefuiască, sau să-l omoare, tot somnul său a fost foarte ușor. Ori ce mișcare o auzea. Toți dormiau. Când pe la mijlocul nopții, neguțătorul aude niște voci de femei înțelegându-se între ele. Una zicea: „Că pruncul mic să crească până la vârsta de 7 ani și atunci jucându-se cu copii, să cadă în apa unui râu și să se înecă”.

Alta zicea: Că nu în râu să cadă, ci într'o fântână. A treia hotărăște, ca copilul să nu se 'nece nici în râu nici în fântână, ci să trăiască mult, să crească mare și când va fi de însurat, se ia fata domnului aluia, ce doarme colo jos în milocul odăi și să fie ginerele lui. Neguțătorul auzi toate. Numai putea de supărat. Un băiat a unui om așa sărac să-i fie ginere!? Își gândește, ... să cumpere copilul și ducându-l în pădure, să-l omoare. Dimineata, fără a spune ceva gazdei de ceie ce auzise noaptea, cere ca să-i vindă copilul cel mic lui, zicând că el nu are nici un copil și că-i va da bani pe el cât va cere.

Omul, ca toți părinții, îi păru rău a da copilul. La dese cereri se învoi a-l da, însă nu pe bani, ci fără bani, să l facă copilul său, deoarece el și așa e foarte sărac și n'o să-l poată ferici cum trebuie. Neguțătorul primi pruncul. Se făgădui părinților că-l va îngriji și-l va face moștenitorul său. Să despărți, plecând cu negoțul și cu un copil mic către casă. Ajungând într'o pădure mare, voia să omoare copilul, după cum își pusese în gând; dar temându-se de păcat, la alinat într'un lemn, lăsându-l viu, cugețând, că copilul acolo singur fără ajutor și așa tot o să moară. Neguțătorul se duse acasă. . . . Copilul, vai de el! toată ziua n'a mai închis gura, a tot plâns, nu era cine să-l audă, să-i sară în ajutor, să-i dea nutremânt și căldură. Când către seară trecură pe lângă locul acela niște păcurari cu oile. — Aflară pruncul, îl duseră la colibă și-l crescură mare cu lapte de oaie. Îi puseră numele „Aflat”. El îi asculta și le păzea oile. . . .

La mai mulți ani după aceea, neguțătorul nostru a plecat să-și cumpere oi. Umblând încoace și încolo, ajunge la niște păcurari, — tocmește oile dela dâșii. Ca să le poată mai bine vedea, păcurarii strigară pe unul din ei cu numele „Aflat”, să aducă

oile în apropierea domnului. La auzul cuvântului „Aflat”, domnul se îngrozește, își aduce aminte de copil, întreabă păstorii, că de ce au pus ei băiatului astfel de nume. Păcurarii îi istorisesc cum l’au aflat, într’un arbor . . . cum li s’a făcut milă de el . . . și iată, l’am crescut mare de înșurat, că ci-că îi ajută la păzirea oilor. Acum neguțătorul își aduce bine aminte, că acest „Aflat” trebuie să fie copilul ce el l’a pus în arbore ca să moară. De aceea, ca ori cum să se vadă scăpat de el, cumpără multe oi dela păcurari. Cere ca Aflat să le ducă până la el acasă. Păcurarii îl lăsară. El cu plăcere se duse. Ajungând acasă, domnul îl pofteste înlăuntru, îi dă mâncare. După cină îl mână să se culce cu servitorul său. Servitorul neguțătorului era informat, că atunci, când va eși păcurarul dela cină, să meargă să se culce, să-l pân-dească, când va fi în pragul ușii, să-l împuște. Aflat după cină eși în cuină (bucătărie). Aci, fata domnului atrasă de frumsețea lui Aflat, nu-l lăasă să iase afară, îl chemă în odaia ei. Domnul aștepta să audă pușca pocnind, dar n’o mai auzi. Ese el, însuși, să vadă ce-i! Deschide ușa bucătăriei. Servitorul său, incredințat că-i păcurarul, îl și pune la pământ. Aflat și cu fata neguțătorului se îngrijesc de înmormântare. Ei rămân stăpâni după cum au fost sorociți. Nu-i după voia omului, ci după voia Domnului. Omul propune, D-zeu dispune. După cum i-au ursit ursitorile, așa trebuie să pătească omul.

Cine ce face, lui își face.

O țigancă dela sat mergea adeseori în casa unui domn dela oraș. Prin darea cu cărțile, căutarea în semn, știu să câștige inima doamnei așa, că doamna aștepta nerăbdătoare să vină țigancă, să-i mai mintă câte ceva. Mințea țigancă, acuș una, acuș alta. Doamna credea în noroc . . . întocmai cum îi spunea țigancă. Țigancă era săracă, și doamna știa aceasta, pentru aceea o și cinstea cu câte ceva. De câte ori o cinstea cu câte ceva ea zicea: *«Cine ce face, lui își face»*. Așa s’a îndatinat și așa zicea totdeauna. Știa ea, că vorba aceasta e plăcută și îndeamnă pe fie-cine a da, de aceia o și zicea. Nu ținu însă mult prietenia aceasta între ele. Dela o vreme doamna s’a deșteptat și s’a văzut păcălită și înșelată de țigancă. O află mincinoasă și-i fu rușine, că o țigancă de atâta vreme s’o țină cu minciuni. Să supără foc pe ea și când mai veni odată, îi spusă: *«că mai mult n’are ce căuta la ea»*.

Acum, nu ca mai înainte, ci îi dăte o pâne întreagă. Doamna, a-decă în mânia ei ascunse în mijlocul pânei o bucată de săricică (otravă), cu gândul ca să-și răzbune, și să se vadă scăpată de țigancă. Aceasta nu mănăcă pânea, ci mergând acasă, să lăudă către întreg neamul țigănesc cu pânea, fălindu-se că are o prietenă așa și așa bună la oraș. Bordeiul țigăncii, era la marginea satului, lângă o pădure mare Tot în ziua aceea, mai mulți domni din oraș meraseră la vânătoare într'acolo. Intre ei era și fiul doamnei din oraș, fiul prietenei. Acesta rătăcind prin pădure încoace și încolo, îl prinse noaptea. Târziu de tot se pomeni ieșit din pădure și baș lângă bordeiul țigăncii. Aflând el că țiganca aceasta e prietena mamei sale și că el însuș o cunoaște foarte bine, că și lui i-o dat cu cărțile și i-o spus multă dragoste dela fete frumoase și putrede de bogate, deși, dă, îi era cam scârbă, — sila însă schimbă legea. La oraș nu poate să se ducă, că-i noaptea și întunec băznă. Să roagă de țigancă ca să-l primească peste noapte aci la ea. Țiganca îl primește cu mare bucurie. Coconul, văzând o pâne, se rugă de țigancă să-i deă puțină să mănânce, că-i rupt de foame. Țiganca îi dă pânea întreagă și totodată îi și spune coconașului, să nu-i fie scârbă, că pânea aceasta chiar astăzi o adus-o dela oraș, dela doamna, mama D-Sale. El o mănăcă întreagă Otrava s'a topit și a otrăvit pânea. Coconașul cade la pământ și deloc și moare. Dimineța se dă veste la oraș, că cutare și cutare domn să află mort în bordeiul unei țigănci. Comisia află otrăvirea lui prin pâne. Țiganca fu arestată, dar după ce fu ținută cercetarea s'a aflat nevinovată. De aici aflăm să nu facem rău nimănuia, că răul acela, să reîntoarce asupra noastră.

„Să nu săpăm groapa nici cui, că cădem însuși în ea“.

De aci și zicătoarea: „Cine ce face, lui își face“.

Răsplătire.

Doi oameni pentru un lucru de nimic se certară. Din ceartă ajunseră la bătae. Unul mai crud la inimă, fără a cugeta la D-zeu și la dreptatea lui, cum apucă un par, lovește pe neprietenul său în cap și'l culcă mort la pământ. Ce să facă acum? Caută în dreapta și în stânga, vede, că n'a fost observat de nime, trage mortul în buezile din marginea drumului. Noaptea pe însărate îi sapă o groapă și'l aruncă acolo.

După aceasta întâmplare — înzădar s'a încercat satul, să afle unde a pierit românul, căci era o taină mare în fața tuturor. Numai ucigașul știa . . . și de câte ori trecea pe acolo îl cuprindeau fiori reci și se temea. Mai mult însă se temea când auzia un glas înădușit ce eșia din pământ șoptind: *răsplătire, răsplătire*. Ii venea să nebunească de frică. Ce să facă? Se duce la o mănăstire departe, într'o pădure. Se spovedește la un călugăr bătrân. Ii spune toate păcatele . . . Spune și aceia, cum a omorât un om și cum aude de câte ori trece pe lângă locul acela cuvântul „răsplătire”. Călugărul îi spune, ca să întrebe: *Până când?* Face așa. I-se răspunde că până într'un an. Omul nostru dela o vreme se uită de vorba auzită, cugeta că sunt nimicuri.

Odată se afla la oraș. Cumpără multe, între altele și un cap de oae, pe care'l pune înstraiță. În drumul lui spre casă, trecu pe lângă un grup de oameni ce se certau, (băteau). — El n'are grija lor, trece mai departe. — Pe nesimțite, unul din ei îi schimbă capul din straiță. Când o să iasă din oraș, iată doi pânduri . . . aleargă în fuga mare după el. Văzând straița cruntă, îl căutară și aflară capul omului ce se afla mort în mijlocul grupului de oameni, pelângă cari trecuse. Hait cu el napoi. Il arestară și neavând dovezi, îl judecară la moarte prin ștreang. Eată răsplătirea! Înaintea lui D-zeu nu putem nimic ascunde.

De ce se face utrenia în răsărit de soare?

Intr'o comună asvârlită de Dumnezeu, un preot și un învățător trăiau foarte rău. — Preotul, ca să-i facă neplăceri învățătorului în fața poporului și motiv de acuzare, făcea utrenia fără nici o regulă. Se scula noaptea când se pomenea din somn și mergea la biserică. Acolo singur făcea utrenia. Când era gata, trăgea singur clopotul, . . . odată, . . . de două ori . . . și a treia oară. Când ajungea și învățătorul, preotul ieșea din biserică și zicea învățătorului: *„Îți arăt eu ție, . . . o acum să vine la biserică, . . . când e slujba gata?”* Așa făcea în repețite rânduri. Poporul critica, se supera pe învățător și începea a-l uri. Ce să facă învățătorul?

Intr'o noapte s'a pus la pândă . . . Când e pela miezul nopții, iată, vine și preotul. Intră în biserică, începe a mormosi singur. Învățătorul intră în biserică, iar preotul voește să fugă. Învățătorul îi iese înainte, când de o parte, când de alta . . .

faceau roată în jurulristolului. Preotul să simte vinovat și vina-i mărește frica. Învățătorul asvârlie Octoiul în cap și-l prinde. După ce se răfuesc ei nap, preotul dimineața pîrește la „Vogiun“ (Primpretor) pe învățător pentru bătaia nerușinată. Fiind învățătorul citat, se prezintă.

«No! de ce bătut tu pre Domnu parintele? întrabă Vogiun. Răspunde; că de mințește tu, la tine apoi io 25 . . . le lua în fund pre gereș!»

— «Eu nu știu cine l'o fi bătut, că el numai doarme noaptea să duce la biserică la miezul nopții și face slujba, — l'o fi bătut vr'o hală noaptea!»

»Noa, — tu părinte când face tu slujba?»

«Când mă pomenesc, domnule, că eu n'am cias.»

«Noa, — «teremtete», când nu are la tine cias, apoi face tu slujba la ziua, . . . când resare la sus soarele!»

Pentru ce se roșesc ouă?

Vineri înainte de Paști, răstăgniră jidovii pe Domnul Christos. Ca să-l hulească, să-și bată joc de el, ieșiră din cetate la locul de răstignire . . . bătrâni și tineri. Dascălii veniră cu copii de școală, cărora le porunciseră să-și umple poalele cu pietri — și la comanda dată, toți să înceapă a arunca cu ele în Domnul Christos, care era deja pe cruce. Când dascălii comandară să se arunce cu pietri . . . care copil deschidea poala ca să-și ia câte o piatră, spre a lor mirare vedeau, că în poală nu erau pietrii, ci numai ouă roșii, vânete, galbene. Copii îndrăgindu-se în ouă, nu aruncau odată cu capul.

În amintirea aceasta se roșesc ouă de Sf. Paști — și nu în altă zi, decât în Vinerea Patimilor, de și în această zi nu se lucră nimic.

Intreită răsplătire a „milosteniilor“.

Un preot predica în biserică, îndemnând creștinii, să dăruiască preotului din toată inima câte ceva — din averile lor, — asigurându-i, că de vor urma sfatului său, Dzeu le va întrei averea din care a dăruit preotului. . . . Atâta a trebuit! Un țigan, ce fusese în aceia sărbătoare la biserică, voind să capete trei vaci . . . ia unica sa vacă ce o avea de funie și chiar în seara acelei sărbători, o duce preotului. Acesta plin de bucurie, primește vaca

și binecuvântând țiganul, îi zice: «D-zeu îți va întrei, îți va da trei vaci fiule, în locul ei!» Țiganul era mângăiat c'o făcut, vezi Doamne, o faptă bună și că sluga lui D-zeu l'a asigurat că va căpăta întreit! Auzi aici! Trei vacuțe pentru una.

Cine-i ca el! Cu credință numără zilele... doar când o să-și împlinească D-zeu făgăduința. Dela o vreme țiganul pierde nădejdea, gândește că D-zeu s'o fi „zăuitat” de el; dar iată norocul îi bate la ușă... Intr'o seară vede înaintea casei sale așteptând trei vaci. Țiganul deschide ușa... Vacile intră în curte... apoi în grajdii. Țiganul leagă bine ușa... ca nu cumva să iese vacile și apoi el să rămână cu buzele umflate, D-zeu o să-i zică atunci: «Ți-am dat și n'ai fost vrednic».

Preotul de când a primit vaca țiganului, în toată seara când veniau vacile dela ciurdă, le ieșia înainte. Dar în seara aceasta, fiind ocupat cu alte afaceri și în credință, că vacile s'or fi dedat a trage seara la casa sa, nu le-a mai ieșit înainte... Toată noaptea le-a căutat dar înzădar. Dimineța aude din vecini, că vacile-s la țigan. Merge la țigan să-le aducă. Țiganul nu le dă, spune că D-zeu i-le-a trimis... — *Știi părinte cum ai spus D-Ta, că ți-o spus D-zeu, că-mi va trimite trei. Acum le-am primit și nu le dau măcar să vină D-zeu și cu D-zeisă. Doară nu vei zice D-Ta că D-zeu minte!* — *„Nu fătul meu, îi zice preotul, însă astea-s ale mele, ... ție-ți va trimite D-zeu altele!”*

— *„Eu cred mai mult pe stăpân, care mi-le-o trimis decât pe slugă, și nu ți-le dau. Ce-i în mână nu-i minciună. Roagă-te să-ți dee Sfinției Tale altele. Eu nu le dau...”*

Ilie al vostru, a pușcat pe Petru al nostru.

Să povestește, că era un om sărac, care n'avea după ce bea nici apă. Trăia lucrând la unul și la altul. Ii era grea viața, atât de lipsit era. Nu era numai el și nevasta cari fomau, avea și vr'o 4 copilași. În toată ziua de târg mergea la orașul vecin, că doară va putea mai căpăta ceva mâncare copiilor. De multe ori căpăta lucru și întorcea cu câte o pâne la copilași.

Femeea acasă, pe lângă că îngrijea de copii, îi spăla, le făcea cămăși, obiele, căbănițe din păr și lână de oaie, pe care o cumpăra pe puținii bani ce-i aducea bărbatul din argățit. Ea încă lucra în sat, pentru o ochă, două de făină: torcea, pieptena lână

și fuioare, înpistrea, încheea poale și cămăși vecinilor. Dar nu puteau agonisi nici amândoi atâta cu mâinile, ca să poată hrăni 6 suflete.

Tot se rugau lui D-zeu, să le dea sănătate, ca să poată lucra, să-și vadă odată copii crescuți mari, să le ajute și ei în agonisirea mâncării.

Pământ al lor propriu n'aveau. Lucrau pământ în parte.

De multe ori nu rodea pământul și lor le era foarte grea viața, își afuriseau zilele. Erau însă foarte onești, nu furau dela alții, măcar să fie flămânzit mai multe zile una după alta și nici nu umblau cu minciuni. Erau săraci, dar cinstiți

Bată-l crucea (sătana), s'a pus ca să strice pe oameni. Mai cu seamă el satana, se arăta mare bine-făcător oamenilor acestora, când ei erau în primejdia cea mai mare. Sătana se transformă în chipul omului. Prin uneltiri îl abate pe omul nostru dela credința într'unul D-zeu, carele poartă grija noastră a tuturor.

Omul nostru sărac, cum era mergea la oraș în toate zilele de târg. În calea sa către oraș, un om necunoscut lui întotdeauna, îi eșa înainte, îl însoțea, se lingușa pe lângă el, îl tot văita: «că e sărac». Tot îl întreba că nu voește el să se îmbogățească?

Omul îi răspundea:

Dar cum să nu voesc, că așa mi-s de sărac, de nici n'am după ce bea apă. Satana prefăcut în chip de om, îi da bani, zicând: «*Na banii ăștea, că mie mi-e milă de tine. Cumpără-ți pe ei ce voești tu și când îți mai trebuesc, eu îți mai dau*». Omul lacom, îi primește, își cumpără pe ei una alta.

În alt rând, omul mare inimos (sătana), care așa zicea că-l cheamă «*Petru*», iar se întâlnește cu omul sărac și încă îi mai dă bani și de data aceasta. A treia oară, după ce i-o dat mulți bani, — Petru (sătana) zice omului sărac: «*Toți banii ce ia-i luat dela mine, în cutare ce zi, să mi-i aduci, dar știi unde? La iazul cutărei mori*».

Nu mai poate de frică omul auzind, că Petru cere banii la iazul morii, să-i aducă înapoi, și nu ziua, numai la miezul nopții.

Acum i se luminează mintea, află el, că prietenul său e bată-l crucea Iar lăpăda banii aci, înaintea lui, dar să te-mea, că mai rău va face Stă dus pe gânduri

Sătana îl vedea că se teme, îl întărește zicându-i: «*Nu te*

teme, eu nu-s aceea ce tu gândești, numai așa vreu eu ca să fie, să mi-i aduci acolo, nu-ți fac nimic». Omul nostru credea, că sătana e la iaz și n'o să-i facă alta, decât o să-l în nece.

În ziua hotărâtă își face rugăciune la preot în biserică, își sfințește casa și toate lucrurile ce le are, apoi își ia sănătate dela ai săi și se duce, la iazul amintit. Avea credință tare, că bată-l crucea, nu se va putea apropia de el, că toate hainele și el tot era cetit și molitvit, cu toate astea să cam temea. Cu frică pornește, . . . încet. Să apropie de iazul morii, ducând banii toți chită în buzunari.

Sătana așa-l învăța-se, că ajungând la iaz, să bată cu o prăjină în apă, până atunci, până când el va veni și să strige bătând: Petre! Petre!

Prăjâna cu care avea să lovească în apă, de frică îi scapă din mână. Își face cruce, de trei ori. Își ia curaj, și din nou apoi izbește odată cu prăjina în apă și strigă: Petre!! — Părul în cap i se face măciucă, când gândește numai că dracul va eși cu tot neamul său, și toți de toate părțile o să-l apuce, să-l tragă în fundul iazului, să-l înece. După lovitura primă, așteaptă puțin. Vede că nu ese nime. Izbește a doaua oară cu prăjina și iar strigă: Petre!! Din nou îl cuprind fiori reci, și nu mai știe că e pe lume. Așteaptă puțin. Vede că Petru nu să arată. Prinde curaj, gândește că toată treaba a fost numai o glumă. Lovește apoi iar și iar. Petru nu mai ese. Acum începe a se recrea mai binișor din buimăceală . . . îi vine în gând vorbele prietenului său, carele zise se: „Așa vreu eu, dar nu-s acela ce gândești tu”. Dar, iată că puțin mai târziu, după multele lovituri, și strigări, în mijlocul iazului vede un borboros de apă, apoi un cap de muiere bătrână. — „Ce vrei tu măi”? Intreabă baba. — „Am adus banii lui Petru”. Răspunde omul. — „Du-te sănătos cu ei acasă, să-ți fie de bine, fie banii ai tăi, că pe Petru al nostru l'o pușcat Ilie al vostru”. Omul ce n'ar fi dat, ca să treacă acele momente de frică ce păți-se el la iaz. Mai bucuros sărac, decât dat în stăpânirea satanei. D-zeu îl apăraseră de puterea satanei, pentru că ceea ce făcuse, făcuse în neștiință. Și pentru că în viața lui, el de și sărac, dar cinstit a trăit. Din această învățătură: — „Din râvna de bani, să nu ne aliem cu dușmanii neamului nostru, nici să nu călcăm legea noastră strămoșască.

Invidia frățească.

Doi frați se înțelesesă, ca împreună, să meargă la un oraș îndepărtat, unde se ținea târg mare, să-și cumpere boi mari și eftini. Cel mare gătindu-se mai repede de drum, chemă pe fratele mai mic, carele încă nu-și tocmise merindea, zicându-i: Lasă, nu te mai îngriji și tu de mâncare pentru drum, că am luat eu destulă, pentru noi amândoi.

Fratele cel mic, încrezut în vorbele fratelui său, fără a să mai cugeta la invidia ce-o purta pentru moștenirea părintească, să lăsă fără merinde și porni la drum. Mâncară bine înainte de plecare. Ziua e mare, drumul lung te obosește și cu toate că de acasă ai plecat sătul, totuși o să flămânzești mai târziu. Bucate, după spusa fratelui său, erau mai multe de cât aveau ei trebuință. Nici nu-și gândea el, că fratele său voește să-și răzbune, să-l nimească, ca după moartea lui să moștenească el toată averea. Merseră o zi și o noapte fără a mânca nici unul nimic. Foamea îi tăbărâse.

Ziua următoare, cam pe la *năprăor* (la ora 9 dimineața), ajunseră lângă o fântână, împrejmuită de arbori mari, cu umbră mare și răcoritoare. Fratele cel mare desleagă straița din spate, o pune din-naintea sa, scoate din ea merindea și începe a mânca. Fratele cel mic, s'ar apropia și el, dar fratele cel mare, nu zice nici o vorbă, și nici nu-l pofteste la mâncare, n'are grijă de promisiunea dată acasă fratelui său.

Fratele cel mic roagă să-i dea și lui mâncare, că-i flămând. Acesta se face că nu-l aude. Apoi spune o poveste lungă și lată, care a ținut până dânsul a isprăvit cu mâncarea. Straița, o ia în spate și după ce bea apă, pornesc mai departe la drum! Fratele mai mic nu mai putea ține pașul, rămânea din ce în ce mai mult îndărătul fratelui său. La ameazi, fratele mai mare iar își ia merinde din straiță și mănâncă. Fratele cel mic, ajungând pe când frate-său isprăvisese cu mâncarea, se rugă mult de fratele său, să-i dea și lui de mâncare, că e tare flămând și nu mai poate de aici încolo să meargă la drum. Fratele cel mare după ce se gândește puțin, îi zice: — Știi ce frate?
Ii zice el: — Eu îți dau mâncare, dar să mă lași să-ți scot un ochi? — O, vai de mine! așa voești tu să mă batjocorești, să-mi scoți ochiul și numai după aceea să-mi dai să mănânc? Fratele cel mic cugetă că frate-său glumește, dar nu-i va scoate ochiul,

de aceea zice zâmbind fratelui său: „apoi fă cum gândești că-i bine frate”. Fratele cel mare îl apucă, împlântă cuțitul în ochi, îl sucește în goliciunea ochiului și ochiul îi sare afară din cap. Mort, să lungește de durere la pământ

După ce îi mai alină durerile, foamea din nou iar îl nepăciuește. Să roagă iar de fratele său să-i dea de mâncare. Acesta nu se învoește, până ce nu-i va da și ochiul celalalt. Acum vede el că fratele său și-au propus să-l omoare, să-i ia a-veea, de aceea i-a scos un ochi, și poate că-i va scoate și pe celalalt și îl va și omorâ. Poate să-l omoară, că el de dureri și de foame, nu se poate ținea la vitejie cu fratele său.

Fratele tiran, fără de milă, și fără de frică de D-zeu, în loc să-l lasă pe fratele său orb de un ochi, nu s'a mulțumit cu atât, ci din nou se aruncă asupra fratelui său și îi scoate și al doilea ochi. După aceea îl ia în brațe, îl târește până la capul unui pod, îi ia banii boilor, îi lasă ceva mâncare și se duce la oraș.

Cumpără boi pe banii lui și pe cari i-a luat dela fratele său. Intorcându-se acasă, soția fratelui său îi eși înainte și-l întreabă de bărbat, că unde e, unde a rămas? Acesta îi răspunde: că nu știe unde o fi rămas *nebunul acela*.

Femeea așteaptă o zi, așteaptă două, trei zile. Văzând că bărbatul nu-i mai vine, începe a se văicăra, a se cânta, a-și rupe chica din cap. Ar merge înaintea lui să-l întâlnească, dar nu știe pe care drum va reîntoarce. Întreabă acuz pe unul, acuz pe altul nime nu știe de el nimic, nici n'a auzit ceva despre el. Se sbuciumă biata nevastă o săptămână, două, — un an întreg și bărbatul nu-i mai vine. Toți dau cu socoteală că l'o fi mâncat vr'o fiară sălbatecă și că-i mort, că d'ăia nu se aude nimic despre el și nici n'o mai reîntors acasă. Femeea îl jălește: Își cernește o-belele, chițelea, șorțul, cârpa de pe cap, îi face rugăciuni la biserică de ertarea păcatelor, pomene, cumânduri . . . Toți zic . . . D-zeu să-l erte!!

Pe fratele tiran a început să-l mustre cugetul. De atunci de când a comis crima, nu mai eșa între oameni. Căutătura i-s'a schimbat. În vis i se arăta fratele său cu glas rugător; să-l lasă, să-i fie milă de el, să nu-i scoată ochii. Vede pe frate-său svârcolindu-se în sânge și țipând. Sărea din somn; pleca noaptea ca nebun prin curte, nu dormea. Vecinii și cei ce-l vedeau așa schimbat, cugetau că de mila fratelui său, s'a transformat atât de mult. Nime nu știa că el e omorâtorul fratelui său

Orb și slăbit, de chinuri și dureri, șezu mai mult timp frațele cel mic la capul podului. Ar pleca de aci, dar unde? că locul e necunoscut și pe acolo nu trecea nime. Șezând aci, aude mai departe de el pe cineva vorbind: — *«De ar ști omul acela, dela capul podului, ce putere lecuitoare are apa isvorului mai dela deal, să se spele cu ea de trei ori, deloc i-ar trece, s'ar vindeca și i-ar crește ochi și va căpăta vedere nouă»*. După ce mai aude tot aceasta mai încă de vre-o două ori, în tot de trei ori, se face o tăcere și nu se mai aude nimic. El strigă și să roagă de aceea ce-i spusese de puterea vindecătoare a apei din isvor, să fie milostivi și să-l ducă la isvorul acela. Dar cine să-l ducă? că nime nu să mai răspunse la multele lui rugări. La potrivă de vr'o 10 ceasuri de când a auzit vorbele de sus, aude un ciopor de oi că se apropie tot mai mult. Când potrivește că-s aproape de el, să adresează: — *«Măi fraților, fie-vă milă de mine, duceți-mă undeva, la vr'un isvor, dacă este pe aceea, sa beu puțină apă, că mă prăpădesc de sete»*

Păcurarii îl luară și-l duseră la isvorul ce i să spusă mai înainte. Unul din ei scoase ceva mâncare din straiță și-i dete orbului. Ei să duseră în calea lor. La isvor, începu a se spăla cu apă, și ce minune! În goliciune începură a se forma ochii. Apoi tot spălându-se începu din ce în ce tot mai mult a se întări, a recăpăta puteri în corp și căpătând și vederea se puse în genunchi și multe oare s'a rugat și tot a mulțumit lui D-zeu pentru că s'a îndurat de el și nu l'a lăsat să se prăpădească după cum dorea fratele său.

Recăpătându-și vederea, îi încetă ciuda pe fratele său care îl orbise. Cugeta el acuma că cu apa aceasta lecuitoare, n'ar putea el oare da vederi la orbi și cu acest meșteșug să capete ceva bani ori altă avere și așa apoi să reîntoarcă iar la casa sa, la soția sa, despre care, își cugeta el: că mult trebuie să-l jălească, că foarte bine a trăit cu ea.

Știa el, că în satul S. este un om foarte bogat, adecă un spăie, care e orb și zisese că va da jumătate din averea sa aceluia care-l va face cu vedere. Își pune nădejdea în D-zeu, să roagă să-i dea ajutor, să-l poată vindeca. Ia apă din isvor și merge la spăie. — Bună dimineața Dle! După ce i se mulțamește întreabă: — Am înțeles, că Dvoastră sunteți orb și că ați promis că dați jumătate din avuția Dvoastră aceluia, care va fi în stare să vă

redes vederea? — Da, am zis. — Apoi dar eu voesc să încerc, dacă Dvoastră stați la aceea ce ați făgăduit. — Cum să nu, stau bucuros, și să știi că dacă Dta mă vei face cu vederi, apoi pe lângă jumătate din averea mea ce ți-o dau cu toată bucuria, că doară ce are omul mai scump în lume decât vederea, apoi eu mă făgăduiesc că și în pomelnicul meu te voi pune.

Omul nostru își face cruce, îndeamnă și pe spăiea să-și facă, apoi se pune în genunchi și se roagă lui D-zeu ca să-i dea putere să-l poată vindeca. După ce a finit rugăciunea îl stropește la ochi odată, năzărește ca prin sită. Il stropește a doua oară, năzărește ca prin ciur, stropește și a treia oară, acum spăia spune că vede foarte bine.

Bucuros că-și căpătă vederea, spăia dete acestuia din toate jumătate, și-i și mulțumi frumos.

Luându-le în stăpânirea sa, plecă cu avuția către satul său, la nevasta sa, carea de bună seamă mult l'o fi dorit și jălit. Ajungând în sat, să dă veste că el vine cu mari avuții. Femea nu mai poate de bucurie când aude de venirea lui. Fratele său își râde de cei ce spun că el vine, și încă cu mari avuții, pentru că el știa cum l'a lăsat. Iată-l că ajunge acas. Fratele cel mare spune soției, neamurilor și sătenilor, că acesta nu e fratele său, ci e bată-l cruce, prefăcut în forma fratelui său și a venit să amăgească pe soția fratelui său. Să sară oamenii cu mic cu mare și să-l omoare. Văzând el, că ce voește fratele său să-i facă și de rândul acesta și că nu i-o fost destul ce a făcut cu el, le zice: Fraților! nime să nu să pună să mă omoare, după cum spune fratele meu, că eu sunt bată-l crucea, că eu sunt adevărat fratele lui și nu bată-l crucea, numai faceți bine și ascultați pățania mea. Incepe el a le povesti toate ce i-a făcut fratele său și cum a devenit la avuție. La auzul acelei istorisiri oamenii și neamurile să îngroziră de purtarea fratelui său și începură a-l blăstăma. Ear aceasta plin de rușine și de frica fratelui său, care era mult mai bogat de cât dânsul, tot ascuns sta și nu cuteza să ese între săteni. Ajunse din zi în zi tot mai sărac, ba în cele din urmă își pierdu și mințile și trăia din milostenii. Frate-său nu l'a blăstămat. D-zeu l'a pedepsit după fapta sa bine meritată. D-zeu ajută neputinciosului drept și când ți să pare că nefericirea e mai mare, D-zeu e mai aproape. Să ne iubim unii pe alții, că atunci și D-zeu ne iubește.

Ce sămânță sameni, tot aceea răsare.

Era un împărat, ce n'avea feciori, ci tot fete. Împărăteasa era grea . . . și el tot îi toca la ureche, spunea că el dorește să aibă un fecior, să-l facă moștenitor în scaunul său împărătesc, că de nu, apoi de ea nu-i bine! — S'a întâmplat, că pe atunci se declarase un războiu, și împăratul trebui, să plece. El cugeta în sine că, până când va reîntoarce, împărăteasa va și naște. — De aceea, înainte de plecare, s'a despărțit de ea cu poruncă mare, de tot și aspră. Adecă: „Dacă la reîntoarcere, nu va afla născut un fecior, o va pierde din lume. — Împăratul se duse peste țări și mări.

Împărăteasa rămasă acasă tristă și îngândurată. Sosi într'aceea și ziua nașterii! Nașterea însă nu fu după dorința împăratului, ci după voința Domnului, — adecă fu o fată.

Cătrănită de năcaz, s'a zăuitat de chinul nașterii gândul îi era, cum să facă, să nu o piardă împăratul — de și ea nu era vina.

Aude că nevasta unui olar, tot din acea cetate, în aceeași zi și oră, a născut un fecior. Prin încrezutele sale, împărăteasa se înțelesă cu olărița și . . . făcură schimbul: Împărăteasa luă copilul, — se înțelege, cu ceva adaos; — iară olărița fata. La câțiva ani după aceasta, veni și împăratul din bătae. Indată, la sosire, prima grijă îi fu, să se adeverească de noul moștenitor de tron. Mare bucurie îl cuprinse aflând pruncul. Făcu și alvăluc gros, de s'or veselit și peștii, nu numai oamenii.

Din ce creștea mai mare feciorul, din aceea îl iubia și îndrăgea mai mult. Ajungând anii școalei, îi aduse învățători harnici, cari îi deteră învățături foarte înalte și bune. Înainte de a-i da împărăția, tatăl său îl instrua, cum să conducă țara, cum poporul, ca să fie mulțumit cu el. Apoi ieși cu el afară din cetate, unde îl instrua ca în timp de bătae, cum să se lupte, cum să se ascundă și cum să poată vedea din ascunzătoare dușmanul. Ii arăta diferite lucruri cătănești. Copilul se silea să asculte învățăturile tatălui său, . . . dar mai cu drag privea pământul, imala, ce i se lipea de păpuci, și din care făcea fel și fel de chipuri din ea.

Împăratul îl privea uimit, el însă îi zicea: „O, ce pământ bun de oale“. — De când a auzit împăratul pe copil zicând, că pământul e bun de oale, — i-a intrat un fier ars la inimă. În-

treabă încoace, încolo, acuș pe unul, acuș pe altul, ba spiona. Scoase ceva și din împărăteasa. În cele din urmă, află că copilul acesta nu e al lui, ci al olăriței Trimise copilul îndărăt olărilor ca să-l învețe a face oale, iar fata și-o luă înapoi, apoi începu a-i da alte învățături, nu ca la olar. Pe împărăteasă n'a pedepsit-o, pentru că împăratul singur a fost vina, doară a cerut dela dânsa aceia ce nu era atârănător dela voința și putința ei.

De aici putem vedea, că ce sămânță sameni, aceia răsare.

.Maistor șofrângar.

Un biet de om sărăcuțul de el, nu știu cum a ajuns în apa unui râu, voit-a să se scalde, sau ce se facă? destul că el a intrat prea afund, încât i-a trecut apa peste cap și precum se vedea, el n'a știut înota, că da semne de înecare. Privitorii de pe țărmure văzându-l, nu se îndurară să-l scape. „Lasă-l, ziceau unii, că n'are pe cine să lase în urmă, nu-i păcat după el“.

În luptele lui cu undele îi veni o idee cu carea cugeta că va înmoia inimile de piatră Incepe să strige: „Mă prăpădesc, . . . mă înec, . . . mis maistor bun, . . . n'am învățat încă pe nime zănatul meu e păcat să mor și să nu învăț pe cineva scoateți-mă“!! Unul iute desfăcându-și hainele, se aruncă în râu și-l scoate. După ce s'a recreat puțin, îl întrebă de zănatul său. Acesta le răspunse că e *maistor șofrângar*. Adecă: Duce nuele după cei ce îngrădesc.

Baba.

A fost o babă și avea: O fată, o mătă și o cățiauă. Venind primăvara, zise fata către mamă sa: „Să sămănăm și noi cucuruz și bucate ca lumea aialaltă“. Baba zise: „Nu trebue“. „La vară mergem năimite (zilere) și vom căpăta traiul vieții“. „Dar ce vom mânca la toamnă“, zise fata. „N'ai grijă“. „Eu voi muri, tu te vei mărita, cățiauă va turba și mătă va crăpa“.

Toamna a venit, baba n'a murit, fata nu s'a măritat, cățiauă n'a turbat și mătă n'a crăpat. Ele traiul vieții nu și-l'au asigurat, în cerșit au plecat.

Așa pătesc cei ce nu se îngrijesc, să adune vara să aibă iarna și cei ce nu agonisesc la tinerețe ca să aibă la bătrânețe; ci trăesc cu dor și poate.

Cum se fac vrăjitoarele.

Baba Călinușa.

Era o femeie foarte săracă, lucra mai în toate zilele argățită la preotul din sat. Călinușa o chema. Intr'o zi, preotul îi zice din glumă, de ce nu s'ar face vrăjitoare, că doară fiind săracă și bătrână ar trăi mai bine și mai ușor. — „Dar cu ce naiba (dracu) să mă fac părinte, că vezi Sfînția-Ta, nu știu nimic, îi răspunde Călinușa părintelui. — „Așa zici“, îi spune preotul...

„Nimic nu știu, nimic să nu fie“!

Călinușa cuminte cum era, băgă după ureche ce-i spuse preotul. Intr'o sărbătoare mare, când se adunase multă lume la biserică ca să i se ducă multă veste în sat și în alt sat. . . ea merge la biserică unde de odată se face că amete, . . cade jos, se face moartă . . . și așa înmărmurită stă mai multe minute lungită pe pământ. Oamenii o ridică cu sfială, o duc acasă. Ea șede așa dusă . . . prefăcută . . . trei zile și trei nopți. În aceste zile se face că vorbește cu morții din lumea aialaltă, spune despre mortul unui vecin, cum se află acolo, ce are și ce nu are, cum îs Țoalele ce i le-a dat de pomană și cum e pomana, e de ajuns, ori mai trebuie să-i mai dee.

Și despre alții, pe cari i-a cunoscut, spune cu ochii închiși. Toți știau acumă că Călinușa a căzut la o zi mare în biserică și că a început a vorbi cu cei morți și e silită să se facă vrăjitoare, de și e contra voinței ei . . . S'ar lăsa, dar să teme să calcă cumva porunca celor nevăzuți și apoi să i-se întâmpile ceva rău.

Baba Călinușa, carea singură spusese că nu știe nimic. . . Acum e în stare să grăiască cu cei de pe lumea aialaltă . . . În chipul acesta nu-i mirare, dacă i-a ajuns vestea până'n noori.

Intr'o zi preotul mîncînd mieră, se înecă cu glodul măru-lui. Chemă pe baba Călinușa, să-i descînte. Călinușa nu voește să vină, îi era rușine de preot și de familia lui, căci . . . o știau, că nu știe nimic. Ce o să se facă! După multe rugăminte o să se ducă. Incepe a descînta cu glas tare: — *„Nimic nu știu, nimic să nu fie“*. „Leac lui taica popa să-i fie. Că dacă taica popa s'o scula, D-zeu l'o îndura și Călinușii i-o da: Niște opincuțe, niște cureluțe“. La auzul acestora, preotul începe a râde cu hohot și-i sare glodul din gât. Întâmplarea aceasta, baba Călinușa o spunea tuturor. Lumea aleargă în năcazurile ei, nu la preot, ci la Călinușa, la vrăjitoarea vestită, căci ea a ajuns în ochii lu-

mei mai presus de cât preotul, carele văzându-și nefericirea și sărăcia, a rugat-o să-i trimită și lui bolnavii, să le facă molitve, cinstindu-o pentru aceasta, ba cu un cojoc, ba cu o păreche de cizme.

De aici vedem, cum se fac vrăjitoarele . . . niște mincinoase fără suflet . . . cari storc sudoarea prostimei, flecărindu-i fel și fel de auzite și neauzite. Ele nu știu nimic. Drept aceea ar fi vremea, ca și Românul ajuns stăpân pe țara lui, să înțeleagă odată . . . să nu-și arunce avutul la șerpoicile acestea, ci în caz de nevoi și dureri, să meargă mai bine la medici . . . că merg la preoți, să-i citească, e frumos și evlavios . . . dar nici odată să nu perdem din vedere ajutorul medical.

Mama vitregă sau măștioanea.

Unui om îi murise soția (muerea), dela carea i-a rămas un copil, numit Guțu. Se căsătorii a doua oară. Cu aceasta soție căpătase un alt copil, numit: Folcia. Măștioanea ura pe Guțu și n'avea ochi să-l vadă. Nu-i da mâncare, nu-i făcea haine, îl purta zdrențuros și imălos. Slăbise bietul copil așa, încât observase dela o vreme și tată-său, care începu a ocări soția, de ce tratează neomenește cu copil, — o nu se teme de păcat, — că doar acesta iar e suflet. Ea se scuza că nu-i bun copilul, că ea îi dă totdeauna mai înainte de cât celui al ei, numai cât el e din „țacă” rea (neam).

Vestea eșise în sat și în alt sat. În fața lumii se făcea bună și îngrijorată; iar pe copil l'ar fi înghițit dintr'o sorbitură. Venind într'o zi, mai mulți săteni în casa lor, într'o afacere oarecare, cugetă ea, că e timpul potrivit, să-și șteargă rușinea, așa de mult lățită în sat, cu copilul netrebnic. Și începu către săteni: — Acesta, „vedeți! toată ziua-i dau de mâncare și nu vre să mănânce, că-i beteag, nu-i bun și lumea tot mai spune că mis rea cu el”. „Iaca și acum o să-i dau, să vedeți”. Apoi îngâmfată so-întoarce spre copil și-l întreabă: — Ia-n spune, ce-ai mânca tu Guțule? — Ce mi-i da măicuțule.

— Dar tu Folcio? — Apă-aș bea.

Adecă Guțu ar mânca, „ce i-ar da”, iară Folcia „ar bea apă”.

Mai vedeți, dovadă, mai frumoasă, despre dragoslea de mamă?

Nu-i mirare . . . doar s'au convins și oaspeții, or văzut, că Folcia e ca un berbece, îndopat cerând numai apă, ca să-și spele

unsoarea, iar bietul Guțu „ori-ce”, numai să pună ceva la rânză.
Nu laudele, ci faptele măștioane, măștioane!

Obrâcit.

Se zice „*obrâcit*” și nu „*obrâncit*”. „*Obrâncit*” se numește o rană inflamată, iar „*obrâcit*”, e după cum vom vedea: Din o cauză, ori din alta, o persoană sau chiar o familie întreagă locuitoare pe uu loc (plaț) de casă, sau în casa edificată pe acelaș plaț; ori că membrii familiei — s'au bășcășit (separat), pe alte plăți și în alte case îndepărtate de casa lor moștenită din moși-strămoși, atunci se crede a fi fost „*obrâciți*”, din băbăluca — Obrâcitură aceasta trece din familie în familie și trebuie să se respecte, atât de familia locuitoare în casa moșască, cât și de familiile răznite (nou înființate). Celor ce nu respectă obârcitura legată de familia lor, li se vor întâmpla multe rele în viață. Moșii, când au legat „obârcitura”, au avut motivele lor bine probate. „Obârcitura” este o restrângere, o oprire dela cursul natural al lucrurilor omenești. Pe când altora li-e permis a face toate, a se mișca liberi pe lume, fără a avea respect, că li se va întâmpla ceva rău, în contactul cu sătenii. Cei „*obrâciți*”, au să facă și să se împărțășească în legăturile cu consătenii lor, numai în lucrurile cari li-s ertate. Obiectele lor nepermise, nu le dau din casă, nici pe mare preț. În chipul acesta „obârciții”, fiind de toți recunescuți de atari, sunt priviți cu compătimire. Nu formează în sine nici o rușine, când se zice: N. N. e „*obârcit*”, căci se știe de toți sătenii pățania cea rea a lui N. N. Astfel și motivul care l'a constrâns a se fi lăsat „obrâcit”. Din aceasta cauză, cei neobrâciți, cu un fel de respect și sfială îi recunosc obârcitura și nu-i impută nimic, temându-se nu cumva să-și atragă vr'o pedeapsă și să fie și dânșii acum, ori mai târziu condamnați la o astfel de obârcitură. Obârcitura aceasta este productul unei pățanii rele, a cărei cauză e un descântec făcut de o descântătoare, care a întors, a spurcat, a spulberat toată puterea unei vrăjitoare, slujitoare contrare fiind vr'unei familii, a vrăjit din ura ce o avea contra deaproapelui său, pentru că vedea, că-i merge prea bine în toate: cu sănătatea, cu lucrul, cu avuția. Aceasta prosperare în bine a deaproapelui său cinstit, l'a mâhnit. Ca lumea să nu mai vorbească cu mândrie de numele și hărnicia deaproapelui, leneșul, bețivul, prăpăditorul de avuție, a alergat la vrăjitoare, la ajutorul unei vrăjitoare, care cu sprijinul satanei și

cu puterea duhurilor rele își descarcă toată știința sa întunecată, asupra casei respectivei familii și îndrugând fel și fel de vorbe spurcate, îi sorocește cele mai mari rele.

Omul, familia astfel sorocită sunt nevoiți, asemenea să roage îndurarea unei descântătoare, care apoi asemenea cu ajutorul duhurilor din stăpânirea ei, să zădărnicească sorocirea vrăjitoarei năvălitoare.

Din expunerile acestea vedem, că sunt *vrăjitoare* și *descântătoare*. S'ar crede, că există deosebire între ele, însă în realitate numai funcțiunile lor se deosebesc, cu toate că ambele îndeplinesc aceleaș funcțiuni, numai cât acea, care atacă familia cu vrajă, se numește *vrăjitoare*, iar care apără contra acestei vraje, se numește *descântătoare*. Una și aceeași persoană poate fi și vrăjitoare și descântătoare. De aci și prietenia între cele cari se îndeletnicesc cu invocarea spiritelor întunecate.

Ele nici odată nu se sorocesc, ci și când descântătoarea întoarce vraja celeilalte, nu o întoarce în contul vrăjitoarei, ci în contul celor, pe cari i-a servit.

După această mică abatere se vedem mai departe, cum „*obârcitul*” se naște din descântecul descântătoarei:

Ca să apere pe cel vrăjit descântătoarea se folosește de toată îmbrăcămintea lui, după ce le-a descântat în fel și chip, bună-oară cămașa, izmenele și altele, ce se pot întoarce de pe o față pe alta; adică pe dos, la ce apoi cel vrăjit e nevoit să le poarte așa întoarse, 3 zile și 3 nopți. Apa descântată o aruncă pe spițele unei roți de moară, ce se învârte spre stânga. Tot descântătoarea hotărește, ca vrăjitul, acum prin dânsa deslegat, în scop de a nu i se întâmple cele menite de vrăjitoare, sau să nu între sătana printre vitele sale, să leagă cu poruncă să nu împrumute nimic din casă, nici chiar pe bani, bună-oară: slastă, brânză, slănină, carne, etc., începând cu asfințitul de Marția fiește-cărei săptămâni, până în zorile zilei de Joi și de Joi seara, până Sâmbătă dimineața. Libertatea de a vinde amintitele mâncări de dulce, o are numai în celelalte zile ale săptămânei.

Tot aici amintim, că unul care e sărac își explică sărăcia ca urmarea unei eventuale vrăjiri. Și ca totuși să devină bogat, asemenea recurge la descântătoare, care în scopul acesta îl „obârcește”, oprindu-l ca în întreaga lui viață Vinerea să nu-și măture nici în odae, nici în alte corlăți (incăperi). Aceasta e explicarea împrejurării,

că mulți și din cei neobîrciți și-au format credința, ca să nu să-răciască, să nu-și arunce gunoiul din locuințe în ziua de Vineri și în alte sărbători mari.

Dacă vre-un neguțător, birtași sau alt bogătan crescut din poporul nostru, (cunosc pe jidovul din Comuna R. care tot la așa credință s'a îndemnat), dorește să nu i se împrășchie clientela — Vinerea și în zile mari nu asvârle gunoiul din casă, ci îl grămădește după ușă așa, încât în cazul unor sărbători cu mai multe zile una după alta, scot gunoiul cu carul. Cei mai cumiți dintre cei cari iar' se cred cumiți, ca să eludeze, să scape de urmările prostiei lor, mătură în spre seara sărbătorilor. Acești din urmă nu sunt obîrciți.

Tot descântătoarea pe unul care suferă de boala mare (epilepsie), că să-l elibereze de aceasta soarte, îi descântă și-l obîrcește, ca în toată Vinerea să nu mănec nimic, ce este pregătit în ziua acesta și tot în respectul acestora să nu consume rămășițele bucatelor scoase din casă și luate la câmp, ori în alt loc și apoi readuse înapoi (bucate întoarse).

Cei suferinzi, și ce-i ce voesc să apară evlavioși asemenea — fără a fi obîrciți — nu numai, că postesc Mercuria și Vineria, ci și Lunia.

Obîrcitul este foarte generalizat printre Românii din Bănat.

Din partea mea ași crede, că aceasta credință nu e tocmai periculoasă, pentru binele și progresul neamului nostru, ci abstrăgând dela condamnarea rolului descântătoarelor și vrăjitoarelor, cuprinde în sine în multe privințe indemn sever, ca cei obîrciți să devină oameni pacinici și străduitori. Mai bine o credință în „obîrcit“, decât pentru a te îmbogăți pungășirea, jaful și omorul.

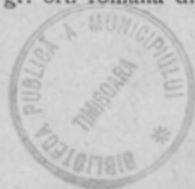
* * *

Culegerile de folclor s'au făcut între anii 1881—1908.

Biserica gr. ort. română din Răcășdia.

Conținutul

1. In loc de prefată, câteva aprecieri	pag. 5
2. Maiche Sfinte	" 19
3. Halele nopții	" 21
4. Moronii	" 23
5. Strigonii	" 23
6. Pricolicii	" 24
7. Miezul nopții	" 24
8. Descânțece: Buezile datului	" 25
9. " de pojar, focul viu	" 26
10. " de târpie	" 28
11. " de încetarea ploii	" 28
12. " să iasă soarele	" 29
13. " de miligoci	" 30
14. " de gâlci	" 30
15. Blăstăm, descântec de bubă	" 30
16. Giugiuliri	" 30
17. Iscusința poporului român: Exerciții mentale	" 31
18. Credințe	" 32
19. Gâcituri, ciumelcituri	" 32
20. Obiceiuri	" 33
21. Zicături, proverbe	" 34
22. Păcălituri, frământări de limbă	" 34
23. Povestea fetei de măritat	" 41
24. Cumetrie	" 49
25. Răvășirea oamenilor	" 51
26. Poezii	" 51
27. Glume	" 54
28. Mama pădurei	" 58
29. Vâlva	" 62
30. Natura și învățătura	" 64

31. Cine ce dă, sie-și dă	pag.6
32. Cine indeamnă oameni să fure	" 6
33. Aflat	" 6
34. Cine ce face, lui își face	" 7
35. Răsplătire	" 7
36. De ce se face Utrenia în răsăritul de soare	" 7
37. Pentru ce se roșesc ouă?	" 7
38. Intrăita răsplătire a „milosteniilor”	" 7
39. Ilie al vostru, a pușcat de Petru al nostru	" 7
40. Invidia frățească	" 7
41. Ce sămânță sameni, aceia răsare	" 8
42. Maistor șofrângar	" 8
43. Baba	" 8
44. Cum se fac vrăjitoarele	" 8
45. Mama vitrega sau măștioanea	" 8
46. Obrâcit	" 8

BIBLIOTECA CENTRALĂ
A REGIUNII BANAT

